

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016354189

Дата перевірки:
12.06.2024 22:23:53 MSK

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
13.06.2024 00:22:36 MSK

ID користувача:
100011299

Назва документа: Житко_ПЕревірка

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 13074 Кількість символів: 101000 Розмір файлу: 300.00 KB ID файлу: 1016158135

14.4% Схожість

Найбільша схожість: 2.49% з Інтернет-джерелом (http://www.psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2020/4_2020.pdf)

13.2% Джерела з Інтернету 746 Сторінка 55

3.61% Джерела з Бібліотеки 129 Сторінка 60

5.18% Цитат

Цитати 14 Сторінка 61

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету 1 Сторінка 62

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СІМ'Ї

Студента:

Житко Олени Олександрівни

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Поняття гендерної ідентичності та гендерної соціалізації	7
1.2 Гендерні ролі та гендерні стереотипи в соціальному житті.....	15
1.3 Особливості реалізації гендерної ідентичності в сім'ї.....	29
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СІМ'Ї	41
2.1. Діагностика стану формування гендерної ідентичності в сім'ї...41	
2.2. Практичні рекомендації щодо удосконалення процесу гендерної соціалізації в умовах сім'ї.....	47
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні дослідження гендерної ідентичності людини вказують на її складність та функціональність. Гендерна ідентичність є однією з найбільш значущих із усіх соціально-рольових ідентичностей, пов'язаних із загальним психологічним розвитком

особистості, показником психічного здоров'я, умовою єдності особистісних проявів. Воно істотно впливає на формування та структурування самовизначення в особистісному та соціально-психологічному розумінні і є невід'ємним і значущим компонентом Я-концепції особистості. За останні 20 років відбулися суттєві трансформації у структурі гендерних ролей, норм та гендерних статусів.

Українське суспільство переживає складний етап соціально-економічних, суспільно-політичних, демографічних перетворень, спрямованих на демократизацію та гуманізацію міждержавних, внутрішньодержавних, міжетнічних та сімейних відносин. У цьому аспекті українська сім'я є тим невід'ємним ядром соціального організму, яке постійно перебуває під тиском усіх інститутів влади, консервативних традицій та соціально-економічної ситуації, міжособистісних стосунків між чоловіками та жінками та всіма членами родини. Незважаючи на прогресивні тенденції у вирішенні цих проблем, проблема гендерного виховання в сім'ї залишається найбільш консервативною. У нових соціально-економічних умовах практично незалежно від самої сім'ї відбувається перебудова сім'ї переважно у новому розподілі ролей між чоловіками та жінками, що дозволяє робити висновки як про суспільство, так і про державну сімейну політику, виховання дітей. в інноваційному просторі. У якісних змінах в українській родині проявляються гендерні характеристики (гендер – поняття, що характеризує відносини між жінками та чоловіками у суспільстві незалежно від статі).

Сім'я, як і раніше, залишається основним інститутом збереження та передачі етнокультури майбутнім поколінням. Як зазначають українські вчені, сім'я була і залишається основним інститутом виховання дітей від народження до зрілості. Саме в сім'ї робляться перші кроки на шляху формування особистості, формуються національні та загальнолюдські гуманістичні якості, засвоюються прогресивні ідеї та новаторські підходи до сімейного життя.

Перші гендерні уявлення про себе як про хлопчика чи дівчинку, тобто усвідомлення своєї статі, формуються на ранніх етапах розвитку дитини, завдяки сприйняттю дитиною інформації з найближчого соціокультурного оточення про своє місце у світі. Сім'я має першорядне значення для соціалізації особистості, оскільки тут акумулюється весь досвід і прогрес людства.

Об'єкт дослідження – гендерна соціалізація особистості.

Предмет дослідження – гендерна соціалізація особистості в умовах сучасної сім'ї.

Мета дослідження – проаналізувати теоретичні засади та практику гендерної соціалізації особистості в умовах сучасної сім'ї.

Завдання роботи:

- 1) розкрити зміст поняття гендерної ідентичності та гендерної соціалізації;
- 2) проаналізувати гендерні ролі та гендерні стереотипи в соціальному житті;
- 3) розкрити особливості реалізації гендерної ідентичності в сім'ї;
- 4) провести діагностику стану формування гендерної ідентичності в сім'ї;
- 5) запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення процесу гендерної ідентичності.

Для реалізації поставленої мети та розв'язання завдань нами були застосовані такі **методи дослідження**:

- теоретичні: вивчення, аналіз і синтез опрацьованої літератури, порівняння, моделювання, узагальнення, систематизація, вивчення законодавчих та нормативних документів про здоров'я і валеологічне виховання; аналіз підручників, програм, методичних посібників;
- емпіричні: спостереження;
- практичні: опитування, бесіда, кількісні та якісні методи обробки даних.

Наукова новизна та теоретична значущість дослідження полягає в тому, що нами було уточнено зміст поняття гендерної ідентичності та гендерної соціалізації; проаналізовано гендерні ролі та гендерні стереотипи в соціальному житті; розкрито особливості реалізації гендерної ідентичності в сім'ї; проведено діагностику стану формування гендерної ідентичності в сім'ї; запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення процесу гендерної ідентичності.

Практичне значення дослідження: розроблені практичні рекомендації, метою яких є підвищення ефективності роботи з родинами, можуть бути використані в практиці реалізації соціальної роботи, дозволять ефективно і цілеспрямовано удосконалювати підготовку соціальних працівників.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правові, економічні таї соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (м. Полтава, 2023 р.) та VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу» (м. Полтава, 2024 р.).

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст магістерської роботи викладено на 61 сторінці. Списо використаних джерел налічує 50 свідчень.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття гендерної ідентичності та гендерної соціалізації

Гендерна ідентичність і стать належать до найважливіших і фундаментальних характеристик особистості. Формування та реалізація гендерної ідентичності в даний час набуває особливого значення у зв'язку з поширенням гендерних стереотипів, певною дисгармонією у розвитку гендерної структури суспільства, необхідністю формування толерантності до типів та форм гендерної репрезентації.

Поняття «гендер» можна визначити як систему цінностей, норм і характеристик чоловічої та жіночої поведінки, способу життя, способу

мислення, ролей та взаємин жінок і чоловіків, що моделюються суспільством і підтримуються соціальними інститутами, засвоювану ними. як особистості в процесі соціалізації, яка насамперед визначається соціальним, політичним, економічним та культурним контекстами існування та закріплює **уявлення про жінку та чоловіка залежно від їхньої статі**. Гендер – це соціальний конструкт, явище та концепція, що належать певній культурі чи спільноті. На відміну від статі, яка присвоюється людині при народженні, гендер формується у процесі соціалізації. Тому важливо розуміти, що стать не характеризує людини з погляду її біологічних особливостей [4, с. 12].

Теорія соціального конструювання гендера у своїй основі містить два важливі аспекти, що визначають її спрямованість. По-перше, гендер має формуватися у процесі соціалізації і, отже, розподілу людської праці. Крім того, її формує система гендерних ролей, сім'ї та середовища, під вплив яких неминуче потрапляє особистість у процесі власного розвитку. По-друге, гендер конструюється як соціальними інститутами, а й самими індивідами лише на рівні їх свідомості, що відбивається на формуванні гендерної ідентифікації. По-третє, гендер існує на поведінковому рівні, який включає прийняття індивідом тих норм, які задаються конкретною культурою або співтовариством, в якому він соціалізується, і відповідним чином коригуються (в поведінці, зовнішності і т. д.) [12, с. 45].

Складність визначення гендера пов'язана з тим, що він включає різномірні характеристики, що надають істотний вплив на його репрезентацію: біологічна стать, статево-рольові стереотипи, статево-рольові норми і статево-рольова ідентичність. При цьому істотне значення мають статеві характеристики, а саме гендерна специфіка соціальних ролей, особистісні якості індивідів у соціальному середовищі та їх поведінкові моделі, а також колективні уявлення – стереотипи та загальноприйняті правила та норми щодо гендерних та вікових відносин у суспільстві чи соціокультурному середовищі. Таким чином, сенс поняття гендера та гендерної ідентичності продовжує залишатися досить складним у контексті

наукової репрезентації, заперечуючи усталене уявлення про дихотомію гендерних та рольових характеристик [18, с. 163].

Гендерна ідентичність грає значну роль формуванні гендера як конструкту, тобто усвідомлення людиною себе як суб'єкта соціальних і психологічних ролей. Термін «гендерна ідентичність» було введено в науковий обіг у 1955 році Дж. Мані як позначення внутрішнього добробуту людини як чоловіка чи жінки.

За досить довгий час вивчення цього явища виробило різні підходи для його розуміння та інтерпретації. Зокрема, можна виділити таке:

1) Гендерна ідентичність – одна з частин базової структури ідентичності, що характеризує індивіда з погляду його приналежності до чоловічої чи жіночої групи. Зазначається, що найважливішим у разі є процес самокатегоризації.

2) Гендерна ідентичність як ідентифікація з певним артиклем та ставлення до себе як до представника даної статі, засвоєння та оволодіння відповідними правилами та нормами поведінки та формування особистісних інтересів.

3) Гендерна ідентичність як процес формування особистісних характеристик та засвоєння норм, що відповідають певній статі.

4) Вивчення гендерної ідентичності як приналежності до соціальної групи за статевою ознакою.

5) Гендерна ідентичність як усвідомлення свого зв'язку з культурними визначеннями мужності та жіночності.

6) Гендерна ідентичність як інтегральна характеристика "Я-структури".

7) Гендерна ідентичність – психосексуальний розвиток особистості, оволодіння різними соціальними ролями та формування сексуальної орієнтації у процесі розвитку [25, с. 52].

Гендерна ідентичність – частина базової ідентичності людини, внутрішня структура, яка відіграє значну роль процесах адаптації і саморегуляції, і навіть характеризує самоідентифікацію людини, визначення

індивідом себе як представника певної статі. чоловіче та жіноче, поєднання певних властивостей або заперечення наявності певних якостей. Гендерна ідентичність формується у процесі соціалізації. Сам процес формування гендерної ідентичності зазвичай називають гендерною ідентифікацією.

Квір-теорія стала значним кроком у перегляді змісту термінів «гендер» та «гендерна ідентичність». Точного визначення терміна «квір» немає. Зазвичай він використовується як загальний термін для всіх типів сексуальної та гендерної ідентичності, крім загальноприйнятих. Але іноді він сам виступає своєрідною особистістю, лише без звичних для будь-кого з них рамок. Він заперечує будь-яку бінарну, категоріальну та есенціалістську модальність. Загалом саме квір-практики багато в чому створили умови для критичного мислення про гендер. Гендер починає розумітися як спосіб інтерналізації певних сконструйованих норм, що у суспільстві. Ці норми реалізуються у певній поведінці та створюють людину як суб'єкта в гендерному відношенні. Таким чином, квір-людина не існує, відтворюючи певні норми, а, навпаки, змушена постійно виробляти щось нове, змінюючи, у свою чергу, погляд на гендер, який починає трактуватися як мінлива і пластична ознака [29, с. 45].

Враховуючи, що традиційні гендерні ролі сконструйовані суспільством, їх також можна деконструювати. Зв'язок гендерної теорії з деконструкцією традиційних гендерних ролей докладно описаний у роботах Д. Батлера. Вона формулює свою так звану «перформативну теорію», згідно з якою різницю між жінками та чоловіками визначаються не тим, ким вони є, а тим, що вони роблять. Відповідно до перформативної теорії гендерної ідентичності, немає ні істинної природи жінки, ні істинної природи чоловіка, який виявляє свої тілесні характеристики. Гендер – це результат чи наслідок численних перформативних дій (перформативних актів), що виявляються у конкретному культурному контексті та підкріплюються багаторазовим повторенням. Таким чином, гендер – це штучно створений статус, незалежний від біологічних та

анатомічних особливостей, артефакт, що описує певні характеристики, що не мають жодного зв'язку з біологічними характеристиками [35, с. 91].

Підсумовуючи, слід підкреслити, що, по-перше, квір- і перформативні теорії відкидають біологічний есенціалізм - будь-які теоретичні конструкції, в яких бінарність є основною та універсальною характеристикою особистості, і стверджують наявність виключно жіночої чи чоловічої сутності, що залишається незмінною протягом усього життя людини. . По-друге, квір- та перформативна теорія відмовляються розуміти та інтерпретувати сексуальність у бінарних термінах домінування та підпорядкування. Прихильники цього підходу, заснованого на соціальному конструктивізмі, відкидають сувору відповідність гендеру та біологічної статі, а також розподіл відносин за статтями, ілюструючи умовність такої категоризації. Вони вірять, що гендер для культури так само важливий, як секс для природи; воно також відноситься до дискурсивних/культурних засобів, за допомогою яких «сексуальна природа» або «природний секс» здійснюється та обґрунтовується як «додикурсивний», тобто попередній культурі [4, с. 12].

Додамо, що однією з основних характеристик гендерної ідентичності є засвоєння індивідом гендерних ролей (спосіб поведінки людей залежно від їх позицій у статевій диференціації), а також розвиток гендерної самосвідомості (усвідомлення своїх подібностей і відмінностей). з представниками своєї статі, а не навпаки). Сьогодні відбувається серйозна трансформація гендерних ролей, що призводить до зниження рівня статевої диференціації та сприяє формуванню андрогінного типу гендерної ідентичності.

Виявлені характеристики гендерної ідентичності можна поділити на три структурні компоненти.

Когнітивний (пізнавальний) компонент включає усвідомлення належності до певної статі та визначення себе в категоріях мужності та жіночності, усвідомлення ступеня своєї відповідності характеристик гендерної групи.

Афективний (оцінний) компонент передбачає оцінку психологічних рис та особливостей рольової поведінки та їх відповідність еталонним моделям мужності-жіночості в категоріях «позитивна та негативна ідентичність» [40, с. 55].

Вольовий (поведінковий) компонент відображається у поданні себе як представника гендерної групи, а також відображає способи вирішення криз ідентичності, засновані на виборі засобів поведінки у певних ситуаціях відповідно до особистісно значущих цілей та цінностей.

Отже, узагальнення гендерних досліджень дозволило визначити гендерну ідентичність як один із центральних компонентів самосвідомості, що описує переживання людиною себе як представника певної статі, що формується в результаті психологічної інтеріоризації чоловічої та жіночої статі. жіночі риси, у процесі взаємодії «Я» та інших, у процесі соціалізації.

Також теоретичний аналіз дозволив виявити окремі компоненти гендерної ідентичності людини: гендерні уявлення (когнітивний компонент), гендерну самооцінку (афективний компонент) та гендерні плани, способи та структури поведінки (конативний компонент), які репрезентуються та реалізуються у трьох об'єктивних просторах гендерної особистості організму, діяльності) як гендерні стереотипи та закономірності, гендерна тілесність, гендерні ролі та норми [48, с. 27].

Вважається, що поняття «ідентичність» вперше було введено у науковий обіг представником Віденської школи психоаналізу Еріком Еріксоном у 50-х роках 20 століття. Спочатку це поняття було з феноменом індивідуальної ідентичності. Оскільки Его (Я) Фрейда стоїть на передньому краї концепції ідентичності Еріксона, його індивідуальна ідентичність постає як Его-ідентичність - суб'єктивне відчуття індивідом своєї ідентичності і безперервності. До поняття ідентичності зверталися класики соціології, автори знаменитої роботи "Соціальне конструювання реальності" Бергер і Лукманн, які виходили з тези: "Ідентичність, безумовно, є ключовим елементом суб'єктивної реальності". Далі, розвиваючи свою думку, вони

стверджували: "ідентичність - явище, що виникає з діалектичних відносин між особистістю та суспільством".

Психоаналіз приділяє особливу увагу формуванню гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність, на думку Фрейда, є найважливішим компонентом розвитку особистості, можливо, найважливішим його компонентом. Усвідомлення гендера було придбано та сформовано через стосунки з членами сім'ї та суспільством загалом».

Гендерна ідентичність з мікрорівня (де, на думку Дж. Лорбера, вона постає як «індивідуальне відчуття гендерної самості як працівника та члена сім'ї») поширюється і на макрорівень — рівень соціальних інститутів. "Гендер є не тільки власністю інститутів, а й невід'ємною частиною нашої індивідуальної ідентичності" [50, с. 155].

Підлога є власністю індивідуумів; Гендерні особистості, набувши своєї гендерної ідентичності, входять у суспільство, формуючи цим гендерні інститути. Люди захищають свою гендерну ідентичність. «Коли наша гендерна ідентичність перебуває під загрозою, ми часто вдаються до перебільшень, демонструючи гіпермужність чи надмірну жіночність». Отже, гендерна ідентичність як складова особистісної ідентичності перебуває з нею безпосередньо. Чоловічі і жіночі характеристики, своєю чергою, є стійкими утвореннями, а можуть змінюватися залежно як від конкретного контексту, і від етапу включеності людини у життя. Отже, гендерна ідентичність постійно перебуває у процесі конструювання.

Соціалізація визначається Бергером і Лукманом як «всєбічне і послідовне входження особистості об'єктивний світ суспільства чи окрему його часть». Автори розрізняють первинну та вторинну соціалізацію. Первинна соціалізація – це перша соціалізація в житті людини, яку він зазнає у дитинстві і в результаті якої він стає членом суспільства. Вторинна соціалізація — це кожний наступний процес, що дозволяє вже соціалізованому індивіду вийти на нові сектори об'єктивного світу свого суспільства. «Тому основна функція вторинної соціалізації полягає у вивченні

та засвоєнні індивідом безлічі різних соціальних ролей (статевих, сімейних, професійних, політичних тощо). Ми набуваємо гендерної ідентичності за допомогою соціалізації. Передусім перед суспільством стоїть завдання забезпечити, щоб чоловіки діяли «по-чоловічому», а жінки переймали жіночі моделі поведінки. «Наша ідентичність зафіксована, встановлена і відтепер притаманна нашій особистості. Ми не можемо перестати бути чоловіком чи жінкою, як не можемо перестати бути людиною – це неможливо» [31, с. 20].

Дослідник Лоуренс Кольберг застосував модель послідовного когнітивного розвитку Піаже до процесу набуття встановленої гендерної ідентичності. Відповідно до цієї теорії, усвідомлення маленькими дітьми гендерної ідентичності залежить від конкретних фізичних ознак, таких як одяг, зачіска та розмір тіла, які поділяють світ на дві статі. Лише у віці 5-6 років більшість дітей освоюють когнітивний механізм розпізнавання статі як ознаки особистості. І, на думку Кольберга, після шести років дитина бачить світ через призму гендера, повністю усвідомлюючи незворотність гендера, «і це збігається зі швидким посиленням статевої диференціації поведінки та настанов».

На думку Кольберга, вся інформація, пов'язана з гендерною поведінкою, відображається у нашій свідомості у вигляді гендерних схем. І ці гендерні схеми містять усе, що людина знає про гендер. Залишається лише застосувати їх у різних ситуаціях. До 7 років (а часто й до 34 років) діти досягають «гендерної константності — розуміння того, що стать постійна і не може бути змінена».

Таким чином, ще до вступу до середньої школи у дітей формуються досить міцні знання про гендерні відмінності в іграшках, одязі, заняттях, предметах та заняттях. Але соціальне вивчення гендера не закінчується у дитинстві. «Не слід забувати, що гендерно-рольова соціалізація — це процес, який триває протягом усього життя людини, він відображає мінливі обставини та новий досвід». Процес набуття гендерної ідентичності може розпочатися рано, але продовжується протягом усього життєвого циклу. На

мій погляд, найбільш яскравим наслідком диференціації цілей соціалізації є гендерний розподіл суспільних сфер діяльності на сімейну (приватну), більш підходящу для жінок (адже, як я вже зазначав, дівчатка підготовлені з раннього віку для виконання домашніх обов'язків) та позасімейної (суспільної) сфери. сфера – для чоловіків (хлопчикам надається велика самостійність у громадській діяльності). Тому, зокрема, сформувався ясний та яскравий образ так званої Жінки-Хранительки, хранительки домашнього вогнища, яка несе «високу та святу місію – місію любові, добра, миру» [37, с. 447].

Чоловіча гендерна роль жорсткіша, ніж жіноча, що має ширші межі та більші можливості виходу за ці межі. Дослідники неодноразово стверджували, що «мужність — це жорсткіша рольова конструкція в порівнянні з жіночністю».

1.2 Гендерні ролі та гендерні стереотипи в соціальному житті

Для подальшого розгляду проблеми необхідно дати визначення поняттю гендер. Це набута, соціально обумовлена поведінка, пов'язана з ролями та характеристиками, відведеними чоловікам чи жінкам у тій чи іншій культурі, на відміну від біологічної статі. Гендер – продукт соціалізації, стать – результат еволюційного розвитку.

Гендерна психологія як науковий напрямок почала інтенсивно формуватися під впливом феміністського руху з середини 1970-х років, насамперед американськими, австралійськими і західноєвропейськими вченими, хоча в низці робіт це питання обговорювалося і раніше. Найчастіше лідерство вивчається у бізнес-групах чи групах із близькими відносинами (родина) [44, с. 17].

Прихильники фрейдизму традиційно виявляють негативне ставлення до жіночого лідерства. Вважалося, що жінки-лідери мають нездорову гендерну ідентичність, а їхнє прагнення до лідерства, зване «фалічним», розглядалося як нижчий прояв заздрості жінок до чоловіків.

Концепція токенизму, запропонована Розабет Кентер, говорить, що у групову динаміку впливає частка представників різних культурних категорій групи (особливо статі і раси). В асиметричній групі її члени, які становили більшість за якоюсь із зазначених ознак, називалися домінантами, а ті, хто кількісно лише символічно були представлені в групі, називалися «токенами» (символами). Токени через їх нечисленність більш помітні, стереотипніше сприймаються, які характеристики перебільшені проти домінантами. Жінки у чоловічій групі та жінки-лідери у чоловічому діловому світі виступають у ролі токенів, граючи одну з чотирьох неформальних ролей (встановлених емпіричним шляхом) [26, с. 99].

К. Бартолі та Д. Мартін також показали, що жінка-лідер у чоловічому діловому світі та в чоловічій групі взагалі грає одну з чотирьох неформальних ролей: «Мати», «Мистецька», «Іграшка, Талісман», «Залізна леді». . Всі ці ролі заважають жінкам досягти рівного статусу серед чоловіків та скорочують їхні можливості кар'єрного зростання. Чоловіки роблять більше спроб домінувати над представниками своєї статі. Жінки у присутності протилежної статі менш активно, ніж чоловіки, претендують на роль стихійного лідера.

Вже йшлося про те, що в багатьох країнах жінки отримують нижчу заробітну плату за ту ж роботу, що й чоловіки. Як не дивно, саме ця обставина ставить японських жінок на більш вигідне становище під час економічних криз. З метою економії керівники компаній частіше звільняють «дорогих» керівників відділів-чоловіків і замінюють їх на «дешевші» жінки, які за своєю компетентністю та організаторськими здібностями виявляються ні в чому не поступаються чоловікам.

Дослідники вивчили взаємозв'язок між стереотипами про гендерні ролі та виправдання затримки просування жінок по службі в промисловості. На їхню думку, без будь-яких об'єктивних підстав жінкам притаманне таке ставлення до праці: вони працюють лише за «якісні» гроші (тобто невелику заробітну плату); у роботі їх більше цікавлять суто комунікативні та емоційні

аспекти; жінки віддають перевагу роботі, що не потребує інтелектуальних зусиль; вони менше, ніж чоловіки, цінують самореалізацію та кар'єрне зростання. В основі цих помилкових уявлень лежать інші, не менш помилкові уявлення про некомпетентність, незалежність, конкурентоспроможність, логіку, домагання і т.п. [17, с. 280].

Важливою проблемою є диференційований підхід до оцінки праці чоловіків та жінок. Без будь-яких об'єктивних підстав жінкам приписують некомпетентність, відсутність логіки та прагнень, прагнення кар'єрного зростання. Щоб стати лідером, жінці доводиться подолати більше перешкод ніж чоловікові. На думку американських експертів, для жінки шлях до влади пов'язаний із подоланням численних перешкод, а для чоловіка – з реалізацією численних можливостей. Теорія гендерного відбору лідерів (Дж. Боумен; С. Сутон) заснована на припущенні, що люди взагалі та в організаціях зокрема висувають різні вимоги до лідерів різної статі; стосовно жінок ці вимоги вищі: для отримання такої ж управлінської посади, як і чоловік, жінка повинна продемонструвати набагато більш високу компетентність порівняно з ним, щоб зняти вплив упереджень щодо неї.

Це становище висвітлюється теорією гендерного відбору лідерів (Дж. Боумен, З. Саттон), за якою люди взагалі й у організаціях зокрема висувають різні вимоги до лідерів різної статі; По відношенню до жінок ці вимоги вищі: для отримання такої ж управлінської посади, як і чоловік, жінка повинна продемонструвати набагато більш високу порівняно з ним компетентність, щоб зняти вплив упереджень щодо неї. Ці забобони не дозволяють деяким жінкам обіймати керівні посади, що створює гендерну диспропорцію серед керівників організацій [19, с. 201].

Нижчий статус жінки у суспільстві призводить і до її нижчого статусу у невеликій професійній групі. Щоб бути лідером, керівником, жінці доводиться долати більше перешкод порівняно з чоловіком, навіть якщо вона має великі знання та здібності. Правило таке: жінка повинна бути вдвічі кращою за чоловіка. Жінки частіше обіймають керівні посади середньої

ланки, тоді як найвищі керівні посади беззастережно віддаються чоловікам. Таким чином, у списку 200 високооплачуваних керівників економіки та виробництва США не було жодної жінки. При цьому жінки обіймали половину всіх посад середньої ланки. Навіть маючи той самий рівень кваліфікації, що й чоловіки, жінки найчастіше виявляються нижчими кар'єрними сходами.

Здається, що коли жінки-дослідники часто роблять висновки про вертикальну сегрегацію, то в більшості випадків той факт, що жінки займають менше керівних посад, пояснюється не махінаціями чи мовчазною змовою чоловіків, а об'єктивними обставинами. Як уже говорилося, чоловіки більше прагнуть самореалізації у професійній діяльності, ніж жінки. Звісно, вищі посади, зазвичай, дістаються більш компетентним. Оскільки серед чоловіків їх більше, то й авторитетні посади вони отримують частіше. Там, де працює більше жінок (невиробничі види побутового обслуговування, комунального харчування, роздрібною торгівлі, медицини, освіти, культури), спостерігається найбільша частка жінок-керівників. Наприклад, у нашій країні немає гендерної сегрегації у педагогічній та науковій сферах. Кафедри, лабораторії і навіть інститути також очолюють жінки, якщо вони мають організаторські здібності та рівень професіоналізму [33, с. 140].

Жінки частіше керуються критеріями «подобається – не подобається», а не «корисно – не корисно». У колективах, очолюваних жінками, завжди більше фаворитів, пліток, шахрайства, невмотивованих підвищень та звільнень. Жінки також оцінюють роботу своїх співробітників не за обсягом доходів чи рейтингом ділової активності, а за тим, що диктують їхній темперамент та серце.

У результаті розгляду цього питання слід зазначити, що оскільки участь чоловіків і жінок в окремих сферах суспільного життя по-різному, очікування та вимоги суспільства до лідерів у цих сферах діяльності, до їх якостей, поведінки та інших їх особисті характеристики різні.

Вчені дають порівняльну характеристику ділових та особистісних якостей чоловіків та жінок. У жінок перші позиції (у порядку зменшення важливості) займають такі якості та вміння: вміння йти на компроміс, гнучко домовлятися, враховуючи позиції інших сторін; впевненість у собі та своїй місії; здатність діяти у ситуаціях конфлікту та ризику; постійна готовність до змін та інновацій; вміння швидко робити вибір; здатність ефективно використовувати здібності та вміння інших людей; тверезе ставлення до інновацій, здоровий консерватизм; вміння витримувати тиск та тиск, відстоювати свою позицію; вміння жити сьогодні, «тут і зараз». У чоловіків були відзначені такі провідні якості та навички: постійна готовність до змін та інновацій; вміння нав'язувати свою позицію за потреби; здатність почуватися вільно і отримувати користь у межах прийнятих обмежень та правил; здатність ефективно використовувати здібності та вміння інших людей; вміння використовувати чужі ідеї для реалізації своїх цілей; здатність діяти у ситуаціях конфлікту та ризику; вміння справляти враження, встановлювати та підтримувати відносини з іншими людьми; впевненість у собі та своїй місії; вміння протистояти тиску, відстоювати свою позицію [16, с. 140].

Чоловіки домінують у бізнесі, оскільки демонструють велику здатність діяти у ситуаціях невизначеності та загрози ризику та ефективно використовувати інших людей. Жінки досягають успіху завдяки вмінню знаходити компроміс, впевненості в собі та гнучкій поведінці в різних ситуаціях.

Існують також відмінності у мотивації між чоловіками та жінками. Як свідчать дослідження, жінкам властива велика диференціація мотивів, тоді як чоловіки прагнуть реалізувати вищі потреби. Труднощі задоволення потреб у самореалізації у жінок призводять до частих внутрішніх розчарувань і, як наслідок, відсутності на роботі через хворобу та інші поважні причини. Це з суперечливим прагненням жінок до успіху як і професійної, і у сімейної сфері.

Опитування жінок показують, що у професійному самовизначенні в першу чергу залучають можливості спілкування, соціальної взаємодії, відносини, складаються у створенні. Особисто комфортні стосунки можуть компенсувати незадоволеність заробітною платою або неблагополучні сімейні стосунки. Можливо, принаймні для деяких жінок міжособистісні стосунки на роботі мають особливе значення, оскільки допомагають визначити свою професійну концепцію. Крім того, соціальна підтримка на роботі пов'язана з нижчим рівнем депресії та соматичних захворювань у жінок [23, с. 4].

На другому місці за значимістю знаходиться матеріальна винагорода і лише на третьому місці стоїть зацікавленість у змісті професійної діяльності.

Серед різних орієнтирів вибору кар'єри чоловіки частіше прагнуть підприємницької діяльності, менеджменту, конкуренції, необхідності створення нового продукту, послуги чи організації. Жінки на роботі найчастіше орієнтовані на незалежність, стабільність, безпеку та професійну компетентність. Важливим мотивом вибору роботи для жінок є умови праці, санітарно-гігієнічні характеристики діяльності, організація праці.

Успіх жінки багато в чому залежить від наявності наставника. Проблема в тому, що не багато жінок займають посади, які дозволяють їм керувати, давати поради чи забезпечувати захист молодих жінок на робочому місці. Коли чоловік бере на себе роль наставника жінки, між ними можуть порушитися стосунки, наприклад, потяг один до одного. Дослідження Д. Левінсона показали, що, на відміну від чоловіків, жінки довше проходять період учнівства та продовжують вважатися новачками до досягнення середнього віку [36, с. 98].

Оцінюючи власну роботу, жінка багато в чому орієнтується на похвалу чи негативну оцінку інших учасників діяльності. Не менш важливою, ніж оцінка професійної компетентності жінок, є оцінка їх особистісних якостей, у тому числі сильних фізичних і слабких сторін. Для чоловіків визначальною стає оцінка своєї професійної діяльності.

Прагнення професійного успіху в багатьох жінок має суперечливий характер, званий «конфліктом страху успіху». Професійний успіх часто викликає у жінок тривогу, сумніви у власній жіночності та здатності виконувати роль матері та дружини. Культурні традиції посилюють цю тривогу, створюючи для жінок взаємовиключний вибір щодо роботи та сім'ї. Відсутність зовнішнього тиску у професії призводить до різкого зменшення страху перед успіхом.

Серед факторів, що перешкоджають просуванню жінок-менеджерів у професійній кар'єрі, можна назвати такі: інституційний сексизм, професійна дискримінація, дискримінація у сфері освіти, розподіл партнерських ролей, стереотипи, що приписують успіх, мотивація досягнення, страх невдачі, страх успіху, проблеми з впевненістю. і т. д. Стереотипи, що існували раніше, визначали жінок як менш інтелектуально розвинених і непридатних для управлінської діяльності, як і раніше впливають на їх професійний статус. Цим пояснюється їхня нечисленність на виборних та управлінських посадах. Але щодо ефективності жінки-менеджера слід враховувати сукупність об'єктивних (психологічних особливостей особистості, статі, віку) і суб'єктивних чинників (індивідуального досвіду, що забезпечує успіх управлінської діяльності) [14, с. 140].

«Пошук причин гендерної диспропорції у лідерстві, відмінностей (або доказів їх відсутності) між лідерами – чоловіками та жінками – ведеться за п'ятьма напрямками. До першого належать традиційні теоретичні підходи, що склалися в психології: когнітивізм, біхевіоризм, фрейдизм. Друга область пов'язана із загальними відмінностями між чоловіками та жінками. Третій напрямок складається з класичних концепцій лідерства, які включають у свій арсенал гендерний чинник. Четвертий напрямок включає гендерні теорії самого лідерства. І, нарешті, п'ятий напрямок складається з робіт, які не мають чіткої теоретичної основи, і вбачають причини гендерного дисбалансу у лідерстві у сексуальній дискримінації» [4, с. 12].

На даний момент немає єдиної теорії, яка описує всі гендерні аспекти лідерства, що вказує на певні проблеми у розробці цієї галузі. При цьому проблема не втрачає своєї актуальності, що може стати стимулом для вчених до нових відкриттів.

В умовах гендерної трансформації людської цивілізації та суспільства формуються нові завдання перед системою освіти. Саме школа є невід'ємною частиною соціальної системи, яка продовжує відтворювати патріархальні стереотипи гендерної взаємодії у суспільній та приватній сфері [4, с. 13].

Останнім часом у міжнародній практиці спостерігається стрімке зростання кількості жінок на керівних посадах. Ці особи яскраві, ініціативні, енергійні, здатні приймати рішення, відстоювати свою думку, незалежні. Жінки-лідери мають ряд переваг у порівнянні з чоловіками: вони мають більш тонкий соціальний інтелект, краще відчують нюанси взаємин, здатні оцінювати та прогнозувати поведінку інших людей, контролювати свої та чужі помилки.

Американський соціолог Еге. Боулдинг зазначає, що соціальна роль сучасної жінки пов'язана швидше із внутрішніми характеристиками суспільства, ніж із зовнішніми. Дискримінація жінок зберігається, хоча вже не у явній, а у прихованій формі. Так, думка про те, що головна роль жінки полягає в тому, щоб бути матір'ю, керувати домашнім господарством, і найважливішою річчю в житті є робота, - це бар'єр у свідомості та поведінці людей, причина нерівності в соціальній позиції чоловіків і жінок.

«Розглядаючи проблеми якості життя населення, вчені виявляють необхідність того, щоб жінки були активними учасниками трудового та суспільного життя. Свій вибір життєвого шляху жінка робить відповідно до своїх особистих якостей, уподобань, уподобань і життєвих обставин, але можливість такого вибору багато в чому залежить від економічної, правової та моральної підтримки, що надається їй державою та суспільством. У жінки більше шансів зайняти керівні позиції у стабільному суспільстві, але наше, на жаль, ще далеке від стабільності. І тому жінка опиняється у парадоксальній

ситуації: ведучи сім'ю, виховуючи дітей, вона змушена заробляти гроші. Все це досить складно поєднати» [6, с. 10].

Ґрунтуючись на правових нормах національного та наднаціонального характеру, можна сказати, що формально гендерна рівність, зокрема в освітній сфері, існує, а дискримінація на ринку праці заборонена, але на практиці у жінок менше можливостей для кар'єрного зростання, хоча це питання й не вирішується. стосуються не правового чинника, а й можливості подолання гендерних стереотипів, які досі домінують у суспільстві.

Лідер – це людина, на яку офіційно покладено функції управління колективом та організації його діяльності. Керівник несе юридичну відповідальність за функціонування групи (колективу) та має суворо певні санкційні можливості - покарання та заохочення, підпорядковані з метою впливу на його виробничу (наукову, творчу тощо) діяльність. На відміну від лідера, менеджер формально регламентує права та обов'язки, а також представляє групу (команду) в інших організаціях. Це людина, яка встановлює, регулює та реалізує організаційно-правові відносини у трудовому колективі.

Оцінити і помітити різницю між чоловіком-лідером і жінкою-лідером можна, якщо розглядати кожен тип лідера через призму феномена лідера загалом [4, с. 12].

Поняття «гендер» взято з соціології та позначає соціальну стать людини (на відміну біологічного), соціально-рольової статус, визначальний соціальні можливості кожної статі у освіті, професійної діяльності, доступі до влади, розподілі сімейних ролей. . Феномен менеджера сприймається як сукупність об'єктивних (психологічні особливості особистості, статі, віку тощо. буд.) і суб'єктивних чинників (індивідуальний досвід, який би успіх управлінської діяльності). Об'єктивні чинники є «основою» особистості менеджера, оскільки є основою ефективності управлінської діяльності.

«Психологічні дослідження показали, що стать не впливає на рівень інтелектуального розвитку, темперамент та здібності особистості. Однак

стереотипи, що визначають жінок як менш інтелектуально розвинених та нездатних до управлінської діяльності, як і раніше, впливають на їх професійний статус. Цим пояснюється їхня нечисленність на виборних та управлінських посадах. Що стосується окремих рис характеру, то їх формування пов'язане не з належністю до тієї чи іншої статі як такої, а з засвоєнням певного типу гендерно-рольової ідентифікації – мужньої, жіночної чи андрогінної. Зазвичай, жінки переймають жіночий тип поведінки, а чоловіки – чоловічий. У нашій культурі мужність асоціюється з активністю, силою, впевненістю, домінуванням та агресивністю. Жіночність асоціюється з м'якістю, слабкістю, пасивністю, залежністю та підпорядкуванням. Порівняно з чоловіками для жінок характерні більш виражений консерватизм та терплячість. У жінок більш виражена емоційна чутливість та потреба в емоційній близькості. Андрогінність розглядається як оптимальне поєднання жіночих та чоловічих рис. Згідно з гендерними стереотипами, андрогінність є скоріше відхиленням від загального правила, ніж соціально детермінованою освітою. У той же час андрогінність за своїми психологічними характеристиками оптимальна і найбільш ефективна для управлінської діяльності» [1, с. 27].

Ми визначили, що стать як біологічна характеристика не впливає на успіх лідерства. Однак ми не можемо прирівнювати лідера-чоловіка до лідера-жінки. Існуючі стереотипи мужності та жіночності впливають на поведінку людей. Це з тим, що відповідність стандартам мужності і жіночності визначає соціальний статус людини у суспільстві.

Невідповідність гендерної поведінки очікуваному виконанню гендерної ролі, пов'язаному з культурними нормами, породжує підвищену напруженість та конфліктність у взаєминах між людьми. Наприклад, очікується, що жінка-менеджер буде більш м'якою та чуйною по відношенню до підлеглих. Але якщо вона не виявляє таких якостей, це викликає набагато більшу негативну реакцію, ніж відсутність таких якостей у чоловіка-лідера.

Психофізіологічні характеристики людини - поняття багатofакторне; вони визначаються як темпераментом, рухливістю нервових процесів, стійкістю до стресів, а й статтю особистості. З нейробіологічної точки зору риси особистості людини багато в чому визначаються статевою диференціацією мозку. У європейських вищих навчальних закладах щодо курсів менеджменту вводяться лекції про особливості управління жінками та відмінності між «чоловічим» та «жіночим» менеджментом [10, с. 201].

Статева диференціація мозку визначає особливості вищої нервової діяльності людини, отже, поведінки та схильність до певного стилю керівництва. Але це не означає, що в таких умовах чоловіки та жінки поводяться однаково. На поведінку людини впливають темперамент, виховання, освіта, етичні норми та інші чинники. Більшість жінок найбільш розвинене мовленнєве мислення, яке об'єктивніше і конкретно. У чоловіків домінує абстрактне мислення. При вирішенні конкретних ситуаційних завдань та проведенні аналізу перед прийняттям рішення жінки-керівники найчастіше використовують інтуїцію; менеджери-чоловіки - в абстрактних ПОНЯТТЯХ.

Як немає універсального показника ефективності лідера, і немає вичерпного набору особистісних якостей успішного лідера. Як правило, до найбільш типових якостей ефективних менеджерів відносяться якості, зумовлені статевою диференціацією мозку за чоловічим типом, та якості, характерні для «жіночого» мозку. До особистісних якостей, які багато в чому визначаються диференціацією мозку за чоловічим типом, відносяться амбітність і цілеспрямованість, енергійність, наполегливість та впевненість у собі. Але є «жіночі» особисті якості, які часто пов'язані з успіхом керівника: уміння адаптуватися до ситуації, надійність, стресостійкість [8, с. 140].

У жінок мовні зони розташовані в обох півкулях мозку, тому, коли жінка говорить, активуються відразу обидві півкулі. Коротше кажучи, щоб змусити мозок активно працювати, жінці достатньо лише говорити. Тому для ухвалення рішення жінці-керівнику просто необхідно «проговорити»

ситуацію чи проблему. Мозок активується, жіноча інтуїція підключається, і ось воно – єдине правильне рішення. Чоловіки схильні приймати рішення після самостійного мовчазного обговорення, що активує праву півкулю мозку, що відповідає за логічне мислення. На відміну від жінки, чоловік звертається до менеджера у двох випадках: коли не вистачає професіоналізму та досвіду для ухвалення рішення або перекласти відповідальність за ухвалення рішення.

Існує низка відмінностей на генетичному рівні. Встановлено, що у хлопчиків-правшів домінує права півкуля кори головного мозку, а у дівчаток краще розвинена додаткова півкуля. У зв'язку з цим для молодшої людини характерне нестандартне мислення, що переважає оперативна пам'ять. З іншого боку, дівчатка мають кращу довготривалу пам'ять і, як правило, більш консервативні у своєму мисленні. Чоловіча стать є носієм мінливості, а жіноча стать - носія спадковості. За гіпотезою, пояснення цього явища є еволюційним: виникнення в процесі природного відбору на етапі антропогенезу спеціалізації нервової системи чоловіків і жінок як пристосування до суворо певних життєвих функцій (чоловіки — мандрівники та мисливці, жінки — домогосподарки та охоронниці) [4, с. 12].

Існують помітні відмінності на когнітивному рівні. Психолого-педагогічними дослідженнями встановлено, що серед юнаків домінує якісний підхід до вивчення навчального матеріалу; вони більш схильні до абстрактного мислення, творчості та незалежності. У чоловіків переважають системний підхід та здатність до раціональних узагальнень. Дівчатам властива ясність аналізу, а також конкретне мислення. Вони схильні діяти за алгоритмом. Використовуючи аналітичний підхід, чоловіки набагато краще, ніж жінки, справляються із просторовими тестами та тестами на оцінку математичних здібностей.

Якщо говорити про відмінності на психологічному рівні, то молоді чоловіки швидше реагують на дії довкілля та важче переносять стрес. Емоційні «вибухи» чоловіків згасають повільно, тому вони можуть швидко

впасти у стан афекту. Самохарактеристики чоловіків об'єктивніші, оскільки засновані на аналізі реальних подій і явищ. У дівчаток адаптація до оточуючих відбувається через емоційні переживання. Вони легше переносять емоційні навантаження, більше покладаються інтуїцію, характеризуються швидкої зміною настрою. Самооцінка суб'єктивна, оскільки фокусується на почуттях, переживаннях, мріях та конфліктах [15, с. 650].

Говорячи про спілкування, варто відзначити, що хлопчики схильні до діалогу і дискусій і при цьому більш домінують у спілкуванні, тоді як для дівчаток характерний ширший словниковий запас, увага як до змісту сказаного, так і до його емоційного забарвлення. (не лише «що» сказано, а й «як», «яким тоном»). Дівчата раніше освоюють читання. У жінок краще розвинені перцептивні та комунікативні здібності, і ця різниця між чоловіками та жінками зберігається до старості.

Минуле ХХ століття ознаменувалося глобальними гендерними змінами людської цивілізації. Соціальний розвиток людства в цей період характеризується посиленням ролі жінки у всіх соціальних сферах, зміною статусного та рольового становища чоловіків та жінок у розшаруванні суспільства, еволюцією гендерних установок, цінностей та норм. суспільної свідомості. Але проблема гендерної нерівності до кінця не вирішена, насамперед це стосується керівництва освітніх закладів.

У сучасному освіті проблема управління набула нового сенсу – гендерну проблему управління. Раніше лідерство як соціально-психологічний феномен вивчалось без урахування статі, оскільки управлінська роль вважалася суто чоловічою. Сучасні дослідження аналізують характеристики жіночого лідерства. Жінка-менеджер може запропонувати інший стиль роботи, відмінний від чоловіка, та спосіб вирішення проблем, що виникли у педагогічному колективі. Якщо традиційно до ділових якостей жінки належали працьовитість, акуратність, послух, а не розум, креативність, цілеспрямованість, відповідальність, тобто в жінці бачили лише виконавицю, то сьогодні спостерігається гендерний феномен – підвищення освіченості

жінок із покоління в покоління, до покоління. Це виявляється у підвищенні якості освіти, посиленні статусу та соціальних домагань жінок [28, с. 120].

До особливостей ділового стилю спілкування жінок належать толерантність, прагнення до досягнення гармонії у відносинах, перевага компромісу, а не конфронтації; колегіальний, а чи не ієрархічний спосіб прийняття рішень. У порівнянні з чоловіками у жінок прагматичніший підхід і більш розвинене почуття обов'язку до роботи. До особливостей ділового стилю спілкування чоловіків відносяться ієрархічний метод прийняття рішень, раціональність та стрімкість у вирішенні управлінських питань, жорсткий стиль, спрямований на досягнення матеріального добробуту та незалежний стиль.

А якщо підійти до питання щодо можливостей самореалізації жінок як лідерів, то бар'єри тут стають ще більшими. У суспільній свідомості існує низка міфів про характеристики жінок як лідерів, які досить далекі від реальності. Ці міфи носять воістину міжнародний характер і, на жаль, продовжують негативно проводити професійний шлях і кар'єру жінок.

Але головною перешкодою у кар'єрі жінок-менеджерів є ставлення оточуючих. Незважаючи на те, що жінки-лідери за низкою якостей не відрізняються від своїх колег-чоловіків, стійка думка про їхню непридатність для керівних посад. Воно проявляється в засудженні родичів і друзів, у виборі вибору підлеглих на роль чоловіка в ролі начальника, а також у скептицизмі чоловіків-управлінців по відношенню до жінок-керівників.

1.3. Особливості реалізації гендерної ідентичності в родині

Результати дослідження підтверджують, що повага до батьків історично притаманна українській культурі; повага до старшого покоління притаманна та сучасному поколінню дітей. Переважна більшість респондентів погоджується з тим, що авторитет матері та батька в українській родині

залишається досить високим. При цьому матерів шанують дещо більше, аніж батьків. Загалом батьківський статус матері позитивно оцінили 94% опитаних жінок та 95% чоловіків, а статус батька – 87% та 92% респондентів відповідно.

Наприклад, ми пропонуємо розглянути та оцінити поведінку батьків, які створюють ситуації для прищеплення дітям гендерної поведінки. Батьки (чоловіки), коли народжується дитина, насамперед запитують – хлопчик це чи дівчинка? Відомо, що хлопчики є бажанішими дітьми для батьків (чоловіків), особливо якщо йдеться про первісток. Цьому сприяють традиційні уявлення у тому, що чоловіки мають велику соціальну значимість проти жінками. Вони хочуть народити хлопчика, сподіваючись, що він досягне успіху в житті, виросте професійно, «прославить» свою родину [42, с. 91].

Від дівчини чекають подяки, допомоги по дому, ласки, підтримки, гарних манер, гарного зовнішнього вигляду. Таким чином, бажання мати сина пов'язане з тим, ким він стане, а бажання мати дочку – з тим, що вона зможе дати сім'ї. Якщо дитина народжується не тієї статі, і хоча батьки нібито сприймають цей факт позитивно, вони однаково підсвідомо залишаються налаштованими на малюка, про якого мріяли. Тоді батьки мимоволі будують своє виховання таким чином, що дівчинка виростає за характером більше схожою на хлопчика: вона любить бігати, стрибати, ризикувати, віддає перевагу штанам, поводить себе набагато самостійніше і самовпевненіше, ніж її однолітки. При виборі друзів надає перевагу хлопчикам, стверджуючи, що дівчатка їй не цікавлять. У тих сім'ях, де довго чекали появи дочки, на місці якої народився син, малюка пестять і пестять більше, ніж старшого брата. Вони зворушливо підкреслюють, що він нібито схожий на дівчину, тому що у нього такі довгі віії, великі очі та кучеряве волосся. Хлопчик, що росте в таких умовах, фізично слабший за своїх однолітків, більш похлилий, тривожний і залежний від дорослих. Він не прагне рухливих ігор або хлопчачих витівок. У дитячому середовищі ця дитина зазнає труднощів у

контактах з однолітками своєї статі, не користується авторитетом, отримує образливі прізвиська: «рюмса», «мами синок» [38, с. 53].

Таким чином, батьки, намагаючись заповнити свій нереалізований потенціал або підсвідомо не перебудовуючи власну поведінку, вимагають від дитини поведінки за моделлю бажаної статі, що викликає у дитини неврози чи неадекватну статево поведінку. Якщо запитати батьків, чи вони по-різному ставляться до своїх синів і дочок, більшість з них відповість негативно. Але насправді це завжди так. Якщо стать дитини неможливо визначити за зовнішністю – наприклад, по одязі, зачісці – людям складно зв'язатися з дитиною. Отже, гендерний порядок влаштований таким чином, що кожен індивід повинен належати до тієї чи іншої статі. Якщо спостерігається така невідповідність, порушується дихотомія жіночої/чоловічої статі, а якщо поведінка та зовнішній вигляд особистості не відповідають загальноприйнятим нормам суспільства, то така людина виявляється у ситуації «гендерної невдачі».

Стереотипні установки, як зазначає Кауфман, спостерігаються від народження дитини. Він наводить приклад зі свого життя: «Одна моя знайома розповіла мені про те, як одного разу вона стояла на зупинці з дитиною, одягнена в джинси та куртку. До неї підійшла знайома і запитала: "То це правда - ти стала мамою?" Усміхаючись, він підняв дитину і почав підкидати її у повітря. «Який боєць!» — вигукнув він. — Як його звать? "Її звать Сара", - відповів мій друг. Після цих слів поведінка чоловіка стала зовсім іншою. Він притиснув дитину до себе і потягнув за щоку. "Як ніжно", - сказав він. Достатньо було кількох секунд – і чоловік подивився на Сару іншими очима. Здається, він не міг бачити її одночасно сильною та привабливою, хоча саме такою вона й була [20].

Наскільки глибоко укорінилися гендерні стереотипи у свідомості людей, показало таке дослідження психологів: через день після народження дітей їхніх батьків опитували, причому відбір дітей був таким, щоб не було

видимих відмінностей у дитячих фізичних показниках (зростання, вага). Проте батьки дівчат описували їх як ніжних, тендітних, а батьки хлопчиків – як сильних, впевнених у своїх руках.

Вчені відзначають, що відмінності у поведінці матері з хлопчиком та дівчинкою встановлюються вже з перших тижнів життя дитини. У перші місяці матері частіше вступають у фізичний контакт із хлопчиками, але частіше розмовляють із дівчатками. Приблизно після шостого місяця ситуація в плані фізичного контакту змінюється: у дівчаток він стає ближчим, ніж у хлопчиків. Переважає думка, що ослаблення фізичного контакту з хлопчиками допоможе їм набути більшої самостійності. У сім'ях, що під впливом гендерних стереотипів, є ще одна важлива відмінність у поведінці батьків стосовно дітей. Батьки та інші діти вважають, що дівчаткам потрібна більша допомога, ніж хлопчикам. Матері швидше реагують на плач дівчаток, скоріше підходять до них і частіше розмовляють [20].

Цілком очевидно, що все подальше виховання цих дітей буде гендерно-орієнтованим. Дівчаткам та хлопчикам купуватимуть різні іграшки, різною мірою залучатимуть до занять спортом, залежно від статі дитини ті чи інші прояви рис характеру заохочуватимуть та засуджуватимуть. Зазвичай батьки підтримують гендерно-типову поведінку дітей і висловлюють невдоволення, якщо дитина поводиться як зразок іншої статі. При цьому батьки часто вичитують дитину, наголошуючи, що це не характерно ні для хлопчика, ні для дівчинки. Сміливій та ініціативній дівчинці скажуть: «Будь тихіше, будь скромнішим – ти ж дівчинка». Ті самі риси характеру у хлопчика будуть соціально схвалені.

Відсутність одного з батьків також впливає на статевий та віковий розвиток дітей. Психологи вважають, що у сім'ях, де діти спілкуються переважно з матір'ю, особливо сильно страждають сини, якщо батько пішов із сім'ї, коли їм не виповнилося чотирьох років. Тоді хлопчики переймають жіночий тип поведінки чи створюють уявлення про моделі взаємодії Сутоловича, досить далеке від реальності. Хлопчики, які ростуть без батька,

опошлюють сміливість, інтерпретуючи її як агресивну, грубу, різку та запальну. Якщо такий варіант збереження чоловічої ролі бракує в них симпатії, він відкидається, й у процесі дорослішання ці хлопчики виявляються менш соціально зрілими, ніж їхні однолітки з повних, благополучних сімей; їм не притаманні такі якості, як рішучість, ініціативність та врівноваженість. Вони ніби не відчувають достатньої безпеки, виявляють пасивність, боязкість, нерішучість. Ті хлопці, які, навпаки, схвалюють вульгаризовану сміливість, намагаються виховати в собі тільки чоловічі риси, вважаючи жалість соромною для справжнього чоловіка [13, с. 209].

Відсутність батька у ній також впливає формування індивідуальності дочок. Вчені підкреслюють, що нормальний статево-віковий розвиток як дівчаток, так і хлопчиків вимагає наявності як жіночих, так і чоловічих екземплярів. Одночасне сприйняття обох батьківських ролей передбачає їх порівняння, усвідомлення як протиріччя кожної їх, а й необхідності їх єдності. Відомо, що дівчата з неповних сімей у майбутньому мають менше шансів правильно зрозуміти свого чоловіка та сина та спрогнозувати їхні бажання та дії, ніж дівчата з реально та психологічно повноцінних та благополучних сімей.

Відсутність батька в сім'ї не сприяє формуванню у дітей уявлень, необхідних для подальшого виконання ними ролей батька та матері, чоловіка та дружини. Розвиток дитини будь-якої статі передбачає соціалізуючий вплив обох батьків, один з яких максимально враховує унікальність та своєрідність сина чи дочки, а другий сприяє утвердженню необхідних норм, стереотипів поведінки, засвоєнню правила та норми. Гендерні норми та цінності у дорослому світі передаються підліткам як прямо, так і побічно.

Батьки намагаються привчити своїх дітей до сімейних ролей, згідно з традиційними уявленнями про гендерний розподіл функцій. Навіть «ліберальні» батьки не бажають ризикувати, щоб їхні діти стали невдахами у суспільстві, яке побудовано сьогодні. Тобто батьки, орієнтовані на гендерну

рівність, відчують деяку соціальну потребу у використанні традиційних гендерних норм для соціалізації своїх дітей. Самі батьки також виступають продуктом соціалізації більш ранньої і, можливо, гендерно-дискримінаційної системи цінностей. Там можуть вплинути зміни гендерних норм, які у суспільстві. Гендерні установки батька та матері можуть певною мірою не збігатися. Батько та мати можуть стимулювати гендерні цінності у різних сферах поведінки дитини [4, с. 12].

Таким чином, очевидно, що майбутня жіночність та мужність дітей багато в чому визначається структурою батьківської сім'ї, відповідними моделями поведінки, батьківськими очікуваннями та соціальними настановами. Аналіз соціолого-педагогічних досліджень показав, що сім'я як соціальний інститут є одним із важливих об'єктів соціального формування молоді, формування та засвоєння гендерного мислення має бути в інноваційному розвитку молоді української родини. Її інтеграція до європейського соціокультурного простору.

Гендерна соціалізація як невід'ємна частина загального процесу соціокультурного розвитку суспільства одна із найменш вивчених проблем соціології. Такий стан речей обумовлений: 1) гендерологією – щодо новою самостійною галуззю наукового знання; 2) складність проблеми гендерної соціалізації пов'язана з біосоціальною природою гендера та потребує міждисциплінарного підходу. Інтерес до цієї проблеми обумовлений не лише тим, що категорія статі є однією з найважливіших історико-культурних соціальних проблем, але насамперед тим, що сучасні вимоги формування гармонійної особистості не можуть бути задоволені без урахування психологічної статі дитини. Особливе місце у цьому процесі належить сім'ї. Сучасна сім'я – це сім'я, яка живе в нових соціально-економічних умовах, є однією з найбільш динамічних груп, і саме через неї, з одного боку, забезпечується збереження та спадкоємність гендерних стереотипів та установок та стосунків між статями, а з іншого боку, є «ініціатором» відображення у свідомості подружжя їх ціннісних орієнтацій, потреб та

життєвих планів. Саме в сім'ї формуються нові уявлення про місце та роль чоловіка та жінки в сучасному світі, засвоюється сексуальна мораль, трансформується субкультурна диференціація предметів та гендерна ідентичність. У сучасній сім'ї подружні, батьківські та інші соціально значущі ролі змінюються з різною швидкістю, наповнюються новим змістом, що актуалізує дослідницький інтерес до вивчення [7, с. 51].

Введення терміна «гендер» сприяло формуванню нового погляду на соціокультурні різниці між статями. Гендер - це система цінностей, норм і характеристик «чоловічої» та «жіночої» поведінки, способу життя та способу мислення, ролей жінок і чоловіків та їх взаємовідносин, що моделюється суспільством та підтримується соціальними інститутами. Особистість вони набувають у процесі гендерної соціалізації, яка визначається соціальним, політичним, економічним та культурним контекстами існування та закріплює уявлення про жінок та чоловіків відповідно до їх статей. Під поняттям гендерної соціалізації розуміється формування гендерної ідентичності людини - єдності поведінки та самосвідомості особистості, яка асоціює себе з певним предметом і відповідає вимогам певної соціальної ролі. Це цілісний процес формування особистості різних етапах онтогенезу дитини, що потребує насамперед активної участі батьків, оскільки сім'я традиційно сприймається як основний соціальний інститут первинної соціалізації особистості. Саме у сім'ї закладаються основи характеру людини, її ставлення до праці, моральності, культурних цінностей; У сім'ї формується особистість майбутнього сім'янина [5, с. 61].

Діти схильні відтворювати життєвий сценарій сім'ї своїх батьків, особливо щодо засвоєння гендерних ролей. Сім'я – це невелика нуклеарна група, що складається з батьків та дітей, які живуть разом, спільно ведуть домашнє господарство та пов'язані між собою емоційно, економічно та духовно. Провідна функція сучасної сім'ї, що перетворилася з економічної одиниці на психологічну, визначається значними можливостями батьків у керівництві статевим вихованням дитини через її паралельну діяльність -

наслідування дитині (часто відстрочене в часі). моделей поведінки, що культивуються у батьківській сім'ї. Паралельна діяльність дитини, розвиток її сексуальних навичок, культурної поведінки тощо. не є самостійною функцією сімейного виховання, але створює можливості гендерної ідентифікації. Ця функція належить грі, яка сприяє імітації ролей та засвоєнню норм статевої поведінки. Сучасна сім'я має багато труднощів і проблем. Сьогодні найбільше проблем виникає, пов'язаних із збереженням та зміцненням сім'ї. Проведене дослідження показує, що проблеми сучасної сім'ї викликані низькою морально-психологічною підготовкою подружжя до шлюбу, сімейного життя, їх незнанням та нерозумінням психологічних проблем міжособистісних відносин у сім'ї [3, с. 30].

Дитина проходить перший етап гендерної соціалізації у ній, і вирішальну роль цьому грають батьки. Роль батьків у засвоєнні дитиною гендерних ролей надалі не зменшується, а стає одним із багатьох найважливіших факторів процесу гендерної соціалізації. Ставлення матерів та батьків до своїх дітей визначається особистим досвідом та культурними стереотипами. На спілкування батьків із синами та дочками певною мірою впливає стиль стосунків між статями, тому батько дуже часто ставиться до дочок як до маленьких жінок, а мати до синів як до маленьких чоловічків. Поведінка батьків із різностатевими дітьми має й інші, менш помітні відмінності, зумовлені інтенсивністю фізичного контакту, тоном промови тощо. буд. до поведінки, що з їх статтею. Важко переоцінити роль подружніх відносин у формуванні культури гендерних відносин та особистості майбутнього сім'янина. Стан подружніх відносин виступає основною детермінантою, від якої залежить успіх чи невдача сімейного гендерного виховання [49, с. 9].

Виховне значення відносин між подружжям неодноразово підкреслював В. Сухомлинський: «У добрій сім'ї, де мати і батько живуть у ладу, де чуйне ставлення до слова, до думок, почуттів, до погляду, до панує ледь помітний відтінок настрою, у відносинах добро і гармонія . взаємна

допомога та підтримка, духовне єднання і щедрість, довіра та взаємоповага батьків, усе, на чому перед дитиною розкривається її віра в людську красу, її душевний спокій, врівноваженість, її непримиренність до всього аморального та антисоціального. Якщо ця віра буде зруйнована, у душу дитини увірветься трагедія та горе. Немає нічого небезпечнішого для сім'ї, ніж дитина, яка страждає, нещасна – на руїнах своєї віри» [30, с. 19].

Вчені вивчили, як сімейні та батьківські риси впливають на різні якості хлопчиків та дівчаток. Встановлено, що відповідальність батька позитивно впливає на формування такої якості у синів та дочок. Наявність відповідальності у матері впливає формування цієї якості лише в дівчаток. Таким чином, учений пояснює велику відповідальність дівчат тим, що вона формується під впливом обох батьків. Якості синів багато в чому формуються під впливом батька.

Дослідження багатьох вчених стосуються проблеми виховання дівчат у сім'ї. З'ясувалося, що причинами таких «дитячих» проблем, як небажання навчатися, несамостійність, пасивна роль у колективі, відсутність друзів у класі є негативна атмосфера в сім'ї, недобррозичливі стосунки між батьками, низька ціннісна орієнтація дітей. подружжя. Вивчаючи вплив стилів виховання на особисті якості дівчаток, він довів, що позитивний образ батька, як і позитивний образ матері, сприяють гармонійному розвитку дівчинки. Ворожість, командність та авторитарність у виховних підходах матері більшою мірою, ніж аналогічний стиль батька, сприяють підвищенню рівня агресивності та створюють ризик психопатії. Експериментальні дані показали, що на формування особистості та її зрілості однаково впливають батьки різної статі. Роль батька виявилася домінуючою, коли дівчатка прийняли цінності самореалізації, прийняття жіночої ідентичності, інструментальні цінності, що сприяє кращій реалізації своїх цілей та захисту власних інтересів. Оскільки, як відомо, все починається у дитинстві, то й почуття своєї сім'ї бажано виховувати з перших років життя людини. Підготовку до виконання свого життєвого призначення та різних соціальних

ролей доцільно починати з дошкільного дитинства, коли починає формуватися особистість і починає розвиватися внутрішній та зовнішній кругозір зростаючої особистості [4, с. 11].

Гендерне виховання дитини починається з моменту її народження і продовжується протягом усього його життя. Найважливішим середовищем у людини у ранньому віці, а й до досягнення нею повноліття є сім'я, сім'я. Які особливості сексуальної поведінки, які уявлення про себе та інших як про представників певної статі набуде дитина, залежить від сім'ї, від тих стереотипів, які домінують та виявляються у його повсякденному житті.

З віком вплив сім'ї слабшає, але ніколи не зникає повністю. І те, чому дитина навчилася в батьківському будинку, відбивається на всьому подальшому розвитку її внутрішнього світу. Батьківська сім'я, крім свідомого та цілеспрямованого виховання, впливає на дитину та всю внутрішньосімейну атмосферу. Ефект цього впливу важко переоцінити, хоча він не завжди очевидний. Вчені звертають увагу на відмінності батьківського та материнського впливу на формування дитини. Батько сприймається і насправді є різкішим і авторитарнішим, ніж мати, особливо стосовно хлопчиків. Психологічна близькість із батьком спостерігається рідше, ніж із матір'ю. Вплив батька на виховання дітей у більшості сімей нижчий, ніж вплив матері. Але є й інша думка: роль батька, хоч і не настільки виразна і постійна в житті дитини, як роль матері, все ж таки більш важлива для формування суспільно значущих якостей, зокрема сексуальних. Батько впливає, наприклад, на схильність синів до певних видів діяльності, формування почуття відповідальності та мужності, моральних якостей. Для дочки батько виступає першим у її житті прикладом чоловіка, по відношенню до якого формуються основні установки статево поведінки.

Зрозуміло, що матері легше зрозуміти дочку, а батькові сина. А стосовно дитини протилежної статі батьки діють швидше за соціальними нормами, ніж за індивідуальними особливостями. Таким чином, розвиток унікальних властивостей дитини може успішно поєднуватися із засвоєнням

необхідних норм статеворольової поведінки. ВНайбільш чутливим для цього періодом він вважає підлітковий вік, період перетворення хлопчика на чоловіка, а дівчатка на жінку, у цей час відбуваються значні зміни в організмі, що супроводжуються змінами у поведінці, формується світогляд та професійні інтереси частково детерміновані [34, с. 19].

У цілому нині характер і стиль виконання батьком і матір'ю своїх гендерних ролей у ній впливають засвоєння дітьми цих ролей. Здатність до гармонійної статевої поведінки не може сформуватися без усвідомлення дитиною у повсякденному житті чоловічої ролі батька та жінки-матері. Недостатньо мужній батько, як і недостатньо жіночна мати, не можуть оптимально вплинути на формування сексуального потягу сина або дочки. Повне засвоєння дитиною гендерних ролей суттєво утруднено у неповних сім'ях, де діти позбавлені однієї з батьківських моделей.

Найчастіше неповна сім'я – сім'я без батька. А. Захаров досліджував, що діти обох статей, які виховуються без батька, частіше, ніж діти з повних сімей, демонструють конфліктність у поведінці, перепади настрою, спроби виділитися, впертість, несамостійність, пасивність. Важливо, щоб у сім'ї склалася оптимальна система взаємодії материнських та батьківських оцінок, ставлення до дитини, виховних впливів та специфічного розподілу функцій між батьком та матір'ю. Якщо морально-емоційна сторона сімейних відносин утворює емоційний фундамент, на якому будується будинок духовного розвитку дитини, то її спрямованість визначається змістом та цілями батьківського прикладу. Остання є реалізацію в діях і вчинках певних ціннісних основ, що виражають ідейно-моральну позицію особистості [11].

Дослідження серед підлітків показали, що чим вищий статус сім'ї, тим вищі підлітки оцінюють свої життєві плани і тим більше готові взяти на себе відповідальність за реалізацію своїх життєвих планів. Матеріальне становище сім'ї та рівень матері є найважливішими факторами соціалізації підлітків. Навіть завищені прагнення підлітків при побудові життєвих планів

ґрунтуються на уявленнях про те, яку стартову підтримку їм може надати сім'я [4].

При характеристиці гендерної соціалізації підростаючого покоління в сім'ї важливе місце займає наявність у сім'ї довірчих відносин між дітьми та батьками, високий авторитет останніх забезпечує успішність виховного впливу та ефективність реалізації виховного потенціалу сім'ї. Цікавим є той факт, що більшість дітей частіше спілкуються з матір'ю, ніж із батьком. Звертаючись за порадою до батьків, 72% обирають матір і лише 31% обирають батька. Зростаюча роль материнського участі у житті сім'ї і натомість втрати батьком свого традиційного авторитету призводить до втрати батьківського авторитету загалом. «Матріархальна» сім'я відроджується на новій основі, постать батька займає «хиткий» стан. Наслідки такого стану речей також дуже плачевні. Це підтверджено клінічними дослідженнями М. Міда. Батько має важливе значення у розвиток з народження дитини: він є дитини першим зовнішнім об'єктом і грає роль зразка у ранньому виявленні. Батьки заохочують процес відокремлення дитини від матері, тим самим прискорюючи процес соціалізації. Але сьогодні батьки не справляються зі своєю роллю і тому у багатьох дітей спостерігається тривалий інфантилізм.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СІМ'Ї

2.1. Діагностика стану формування гендерної ідентичності в сім'ї

Найважливішим етапом формування гендерної ідентичності та засвоєння гендерних ролей є підлітковий вік. Основними психологічними механізмами гендерної соціалізації є ідентифікація, усвідомлення та розуміння своєї гендерної ролі; природно, що відсутність батька чи однієї з моделей гендерної поведінки у найближчому оточенні дитини ускладнює розвиток її гендерної ідентичності. Гендерні стереотипи та уявлення про гендерні ролі як компоненти свідомості підлітків визначають не лише стиль міжстатевої взаємодії, майбутні сімейні та професійні ролі, а й спосіб життя в цілому, життєві позиції та способи їх реалізації. Уявлення, що склалися, про гендерні ролі чоловіка і жінки багато в чому визначають самосприйняття підлітка і його відносини з однолітками обох статей. Слід зазначити, що у дітей із неповних сімей частіше розвиваються нервово-психічні розлади, порушення поведінки, формується дефектний тип особистості та виникають багато психологічних труднощів від невпевненості та тривожності до порушення рольової самоідентифікації [3, с. 10].

У процесі формування психології статі дитини, незалежно від її статі, однаково значущі як батько, і мати, що з відмінностями в батьківських функціях, які тотожні і часто діаметрально протилежні, але доповнюють одне одного. один одного. Мати в сім'ї створює емоційний клімат, від якого залежить психічний добробут дитини, а батько відіграє важливу роль у формуванні системи цінностей, а також уявлень про себе. Вимоги батька до поведінки дитини більшою мірою визначаються гендерно-рольовими нормами, ніж вимоги матері [4, с. 11]. Результати сучасних досліджень свідчать про те, що уявлення підлітків із сімей, де відсутній батько, розходяться із загальноприйнятими стереотипами щодо жіночих гендерних ролей, проте стереотипи щодо чоловічої гендерної ролі більш стійкі у свідомості підлітків, але водночас соціально схвалювані типові маски нівелюються. сміливість як здатність виявляти агресію, насильство та грубість. Наслідком цього є посилення схильності підлітків із неповних сімей до вживання психоактивних речовин, прояву фізичної агресії, девіантної поведінки [3, с. 9]. У неповній сім'ї за відсутності батька хлопчик змушений досягати гендерної ідентичності протилежного: не бути схожим на дівчаток, відкидаючи стереотипи жіночої поведінки, але при цьому спостерігається низька орієнтація на оволодіння чоловічими ролями. , послаблюється мотивація до адекватного полоролевого самовизначення Саме тому гендерна ідентичність дітей із неповних сімей характеризується низьким рівнем узгодженості уявлення про гендерну роль чоловіка та його реальну реалізацію на практиці, що може свідчити про кризу гендерної ідентичності людини [2, с. 30].

Ряд сучасних авторів розглядають проблему якості образу батька та його вплив на формування гендерної ідентичності підлітка. Навіть за фізичної відсутності батька психологічно він завжди є у сім'ї як «образу», певного символу чи міфу. У повній сім'ї цей образ природно створюється хлопчиком, але за відсутності батька інформацію для побудови цього образу дає мати. Розумна мати на благо дитини не принижуватиме батька, незалежно

від того, що вона насправді думає про неї; вона підтримує у сина повагу до складного образу батька, що він створить за якістю свого батька. У дівчинки спілкування з батьком розвиває й інші якості, але для неї не менш важливим є образ батька. Фізична відсутність батька пов'язана з його нездатністю виконувати відразу чотири умовні ролі: батька як «третього», батька як «чоловіка», батька як «чоловіка матері» та батька як «родича». . Відсутність батька як «третього» ускладнює процес зміни об'єкта ідентифікації з жіночого на чоловіче в період диференціації образу «Я» та призводить до розвитку інфантильної генітальної сексуальності хлопчика. Однак відсутність батька сама по собі не обов'язково негативно впливає на формування статевої особистості підлітка; Істотним чинником впливу є якість образу батька, яка може бути позитивною навіть за його фактичної відсутності та відображає ставлення матері до батька [6, с. 11].

Отже, слід зазначити важливість ролі батька у гендерній соціалізації як хлопчиків, і дівчаток. Через механізми ідентифікації та наслідування батько сприяє формуванню у хлопчика гендерної ідентичності та відповідних моделей поведінки, а також сприяє адекватному самосприйняттю. Для дівчаток спілкування з батьком визначає стандарт майбутніх міжстатевих відносин та надає впевненості у їх значущості. У дівчаток, які виростили без батька, процес формування статевої ідентичності ускладнюється, й у подальшому можуть відчувати труднощі у відносинах із представниками протилежної статі. Зрозуміло, сприятливий статево-віковий розвиток як хлопчиків, так і дівчаток вимагає наявності як жіночих, так і чоловічих моделей поведінки [9, с. 250-255].

Враховуючи переважне значення сім'ї у гендерній соціалізації молоді, було проведено ретельне анкетування батьків старшокласників середньої школи I-III ступенів № 27 м. Полтави з метою вивчення думок та установок з питань гендерного виховання серед молоді. Діти. Вибірка становила 120 осіб.

За даними досліджень, більшість з них не мають знання з питань статевого розвитку і не мають педагогічних і методичних навичок для

вирішення цього питання зі своїми дітьми. Некомпетентність у цій галузі визначає неправильне ставлення до цього важливого аспекту життя. На запитання «Чи ви навчаєте культурі шлюбу своїх дітей?» батьки відповіли так: так, систематично – 8%; рідко, іноді – 20%; намагаюся – 24%; ні – 48%. Батькам складно говорити на такі теми через психологічний бар'єр сором'язливості. В результаті діти не мають уявлення про життєво важливі речі. Тому відбуваються непоправні помилки (рання вагітність, непродуманий шлюб, безладне статеве життя). На запитання «Які книги з гендерної освіти ви прочитали?» викликала значні труднощі у батьків. Дуже невеликий відсоток (всього 10%) зміг відповісти. Це можна пояснити тим, що батьки недостатньо цікавляться та не знають, які книги з цих питань надходять на читацький ринок. На запитання «Про які аспекти сімейного виховання ви хотіли б придбати книгу?» батьки виявили інтерес до питань гендерного виховання дітей, культури поведінки, способів підготовки до майбутнього сімейного життя, вирішення сімейних конфліктів та інші.

Недостатня поінформованість обмежує їхню діяльність і не дозволяє на досить високому рівні пояснити дітям особливості їхнього статевого дозрівання, етику взаємовідносин, особисту гігієну тощо. працівників?» 60% батьків вирішують завдання самостійно, 26% узгоджують свої дії з учителями, решта утрималася від відповіді. Питання: «Як ви думаєте, в якому віці найкраще починати гендерну освіту дітей?» давав різні відповіді. 58% батьків вважають, що гендерне виховання необхідно проводити тоді, коли діти фізіологічно та психологічно дозріли для такої розмови, 28% – коли вони самі виявляють інтерес. І лише 14% вважають, що гендерну освіту потрібно починати з раннього віку. Її слід розглядати як цілий комплекс заходів, спрямованих на всебічний розумовий, фізичний та моральний розвиток дітей, підготовку до сімейного життя та починати з раннього віку, з першого дня життя дитини. Отже, це переконує доцільність педагогічної освіти батьків з питань гендерного виховання дітей. На наступному етапі дослідження ми

попросили батьків оцінити рівень їхнього розуміння необхідності гендерної освіти дітей у сім'ї.

За представленими показниками усвідомлення прямих обов'язків сім'ї у гендерному вихованні виявило небагатоох батьків (12,6%). Основними причинами стали недостатня поінформованість у психолого-педагогічних питаннях, комплексне поведження з дітьми, авторитарний підхід до їхнього виховання. У деяких сім'ях не приділяють уваги позакласним інтересам своїх дітей, немає контролю над негативним впливом неякісної порнографічної літератури.

Отримані результати підтвердили наше припущення про низький рівень гендерної освіти дітей у сім'ї. Це дозволяє зробити висновок, що рівень освіченості та інформованості батьків міг би бути значно вищим, якби педагогічна освіта батьків здійснювалася професійно та грамотно. Саме за такої взаємодії дана проблема матиме позитивні результати. Поданий матеріал дозволяє зробити такі висновки. Зміст педагогічної освіти батьків передбачає надання їм знань психолого-педагогічного мінімуму з гендерного виховання учнів. Саме тому при роботі з батьками фахівець має допомогти: ознайомити батьків із змістом та методикою гендерного виховання дітей; – проведення психолого-педагогічної освіти батьків з питань гендерної освіти; – надання індивідуальних консультацій з цих питань; – організація тематичних батьківських зборів з гендерної освіти дітей.

Результати, показали, що у всіх підлітків досліджуваних груп спостерігаються егалітарні установки щодо розподілу сімейних ролей. Тобто у свідомості підлітків сформувалося уявлення, що різні сфери життя не закріплені строго за представниками певної статі; Професійна та сімейна реалізація однаково важливі як для чоловіків, так і для жінок. Однак у питанні матеріального забезпечення для дівчаток, які виховуються в повних сім'ях, характерні традиційні настанови, перенесені з батьківської сім'ї, де, швидше за все, функції основного «годувальника» виконує батько. Аналіз результатів діагностики, що відображають особливості формування гендерної

ідентичності підлітків, показує, що уявлення про гендерну роль «жінки» у свідомості дівчаток-підлітків (як із повних, так і з неповних сімей) суперечливі. З одного боку, в характеристиках жіночих гендерних ролей переважають переважно чоловічі якості (див. табл. 2), але методом фокус-групи встановлено, що всі дівчата прагнуть відповідати традиційному образу справжньої жінки. жінка» (піклування про близьких, уміння співчувати, виявляти милосердя, ніжність, охайність). Ці результати свідчать про нестабільність гендерного образу жінки у свідомості дівчат. Традиційні гендерні стереотипи про ролі жінки та чоловіки стійкіші серед хлопчиків-підлітків. Усі вони, незалежно від складу сім'ї, виділяють образ жінки виключно жіночі якості, а образ чоловіки – чоловічі (див. табл. 2). Однак якісний аналіз результатів методу фокус-груп показує, що образ типового чоловіка в описах хлопчиків-підлітків із неповних сімей дещо ідеалізований, що можна пояснити відсутністю прикладу реального чоловіка. (Батько). Швидше за все, гендерний образ чоловіка формується у них на основі узагальнення особистісних якостей «супергероїв» фільмів, що трансформуються у свідомості підлітка, і є скоріше ідеальним образом чоловіка, якого вони прагнуть бути схожим, а не на типового представника чоловічої статі.

Аналіз змістовних характеристик особистісної ідентичності показує, що у структурі самообразу дівчаток-підлітків із неповних сімей визначаються професійні ролі (майбутня студентка, педагог, юрист), чоловічі якості (цілеспрямований, самодостатній, незалежна, сильна), а сімейних ролях є підлегла (помічниця матері, коханка). Можливо, низький матеріальний достаток цих сімей, де гроші заробляє лише мати, пояснює прагнення дівчаток якомога раніше здобути професію, розпочати самостійне життя і тим самим допомогти матері матеріально. Вони, на відміну дівчат з повних сімей, недостатньо сформовані жіночі якості у вигляді «Я». Через механізми ідентифікації та наслідування стиль поведінки матері інтроецирується у свідомість дівчаток-підлітків; вони у всьому прагнуть незалежності,

сподіваючись лише він, придушуючи жіночність, що, на думку, є проявом слабкості. Як показують результати, хлопчики, які виростили без батька, більш інфантильні; у структурі їхнього образу «Я» переважають дитячі сімейні ролі (син, онук, брат) та нейтральні характеристики (людина, мешканець). Виникає протиріччя: з одного боку, хлопчики-підлітки прагнуть відповідати усталеним гендерним стереотипам, але насправді їх змістовий образ «Я» свідчить про протилежне. Ймовірно, в ситуації, коли немає прикладу реальних міжгендерних відносин, хлопчики не усвідомлюють своєї чоловічої ролі в сім'ї та суспільстві в цілому, схильні до залежності від інших.

Як зазначалося вище, батько (як у хлопчиків, так і у дівчаток) сприяє розвитку адекватних самовідносин, що, у свою чергу, дозволяє їм краще справлятися із завданнями міжособистісного спілкування, чого не спостерігається у підлітків, які виховуються у неповній сім'ї. . Висновки. Підсумовуючи сказане вище, слід зазначити, що вирішальну роль у формуванні статевої ідентичності підлітків має виховання в повній сім'ї, де є приклади як чоловічої, так і жіночої поведінки, при значному впливі батька на формування рольової особи дитини. У неповній сім'ї у підлітків відсутні моделі гендерно-рольової взаємодії, що негативно впливає на формування гендерної ідентичності та ускладнює процес гендерної соціалізації в цілому. За результатами нашого дослідження можна констатувати, що підлітки з неповних сімей мають суперечливі, нестійкі уявлення про гендерні ролі, мають низький рівень соціалізації в системі інтимно-особистісного спілкування та соціально-економічної сфери. Необхідно впровадити у практику соціальної роботи корекційно-профілактичні програми, спрямовані на оптимізацію процесу гендерної соціалізації та формування адекватної гендерної ідентичності підлітків із неповних сімей [4, с. 11].

2.2. Практичні рекомендації щодо удосконалення процесу гендерної соціалізації в умовах сім'ї

Соціалізація дітей у сім'ї включає свідоме засвоєння і способів життя, способів взаємодії з матеріальної і духовної культурою, адаптацію до суспільства, соціальної та процесі взаємодії з батьками, іншими дорослими членами сім'ї, братами і дітьми. сестри; власний соціальний досвід, ціннісні орієнтації, спосіб життя. З визначення виховання, ми вважаємо, що дітей у сім'ї – це цілеспрямоване взаємодія батьків із дітьми, а самих дітей друг з одним. Отже, саме в такій особистісній взаємодії відбувається формування мотиваційно-ціннісної системи дитини, передача дітям соціально значущих норм і засобів поведінки. Питання сімейного виховання тісно пов'язане з науковим обґрунтуванням терміну «сімейна соціалізація». Сам термін соціалізація трактується як «особливий процес включення дитини до суспільства, процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду. Це може статися як спонтанно, і цілеспрямовано.

Вчені виділяють п'ять аспектів соціалізації: 1) формування знань про людину, суспільство і саму себе; 2) розвиток практичних навичок; 3) розробка норм та положень; 4) розвиток ціннісних орієнтацій; 5) включення до практичної діяльності. Вчені доводять існування трьох стадій соціалізації: передпологовий (період від народження до початку трудової діяльності), трудовий (період дорослішання дитини), післяпологовий (період відтворення соціального досвіду) [27, с. 325].

Аналіз теоретичних положень дозволяє стверджувати, що сім'я на всіх етапах життя людини залишається інститутом соціалізації особистості: по-перше, як батьківська сім'я і за її моделлю будуються власні сім'ї, а також у сім'ї існує процес творчого розвитку особистості, визначення життєвого шляху в цілому -друге, інститутом соціалізації особистості у дорослому віці є власна сім'я, яка може бути створена ще на допологовому етапі (старша школа). освіту) або на початку трудового життя. Не підлягає сумніву, що сім'я (подружжя, діти, інші родичі) впливають формування особистості, розвиток характеру, зміна цінностей і провідних пріоритетів. Протягом століть шлюб

та успішне сімейне життя були невід'ємною частиною зрілості людини [9, с. 45].

Отже, необхідно визнати, що виховання дитини в сім'ї є провідним шляхом соціалізації і визначається як модель сім'ї, що включає всі структурні та соціокультурні компоненти, і компоненти сімейного виховання, що включають все завдання, систему виховання, сімейні цінності та їх поєднання із загальнолюдськими та національними цінностями; реалізація як традиційних, історично стандартизованих форм, засобів, прийомів та методів навчання, так і сучасних, зокрема: особистісно-гуманістичного підходу; вплив глобалізації та комунікаційних процесів на сім'ю та сімейне виховання. На наш погляд, в умовах соціалізації ефективність сімейного виховання визначатиметься тим, наскільки вони (діти) самостійно набувають досвіду людського життя і здатні прийняти зміни, що відбуваються в процесі розвитку світової цивілізації. .

Гендерна роль підлітків як один з найпоширеніших механізмів навчання статевозрілої поведінки знаходить своє підкріплення та уточнення у спілкуванні з батьками. І. Кон виділяє такі механізми: 1) підкріплення: заохочуючи певну поведінку, яку батьки вважають правильною, і караючи відхилення від встановлених правил, батьки впроваджують у свідомість дитини певну систему правил, дотримання яких згодом входить у звичку; 2) ідентифікація: дитина наслідує своїх батьків, прагне стати ними схожими; 3) розуміння: знаючи внутрішній світ дитини та реагуючи на її потреби, батьки тим самим формують її особисті якості; 4) рольова взаємодоповнюваність: наприклад, якщо в сім'ї батьки не мають якихось якостей, ці якості розвиваються у дитини, якщо того вимагають обставини (у сім'ї, де мати безпорадна, роль домогосподарки бере на себе старша дочка).); 5) механізм психологічного протидії: дитина, свобода якого суворо обмежена, може розвинути прагнення самостійності, а той, кому дозволено все, може зрости залежним [9, с. 47].

Хлопчики таких сімей мимоволі засвоюють жіночі моделі поведінки, що згодом ускладнює процес соціального становлення. Згодом, усвідомивши свою мужність, вони можуть створити для себе дуже далекі від реальності уявлення про суто чоловічі форми спілкування на відміну від жіночих. У цих уявленнях сміливість часто проявляється як агресивність, грубість та нахабство. Такі хлопці намагаються виховати у собі лише «чоловічі» риси, що призводить до зайвої самовпевненості, невизнання авторитетів, труднощів у спілкуванні з оточуючими, розладами поведінки. Діти, у яких формується більш «жіночий» тип, виявляються соціально незрілими, безпосередніми, безініціативними, неврівноваженими. Їх характерна підвищена тривожність, пасивність і боязкість. Хлопчики з неповних сімей частіше відчують зайву збудливість, істеричність, примхливість, емоційну відкритість та чутливість. Дівчатам із неповних сімей у майбутньому доведеться зіткнутися з труднощами у розумінні осіб чоловічої статі – зокрема, своїх чоловіків та синів. Вони виявляють підвищену замкнутість та підозрілість. Вчені звертають увагу на відмінності батьківського та материнського впливу на формування особливостей дитини. Батько сприймається і насправді є більш жорстким та авторитарним, ніж мати, особливо стосовно хлопчиків та юнаків. Психологічна близькість із батьком спостерігається рідше, ніж із матір'ю. Вплив батька на виховання дітей у більшості сімей нижчий, ніж вплив матері [7]. У дослідженнях стилі взаємодії батьків дітей раннього віку відрізняються від стилів взаємодії матерів. Хоча матері спілкуються з дітьми переважно у процесі догляду за ними, батьки взаємодіють з дітьми під час гри, часто виявляючи у спілкуванні більше фізичної сили, активності та безпосередності; Якщо матері грають із дітьми в ніжні чи традиційні ігри, батьки схильні привносити до ігор елементи енергії та непередбачуваності [10].

Підсумовуючи дослідження, можна дійти невтішного висновку, що батькам властиві гендерні особливості у відносинах із дітьми. Таким чином, материнська установка відрізняється від батьківської тим, що вона більшою

мірою співпрацює з дитиною, має тісніший міжособистісний зв'язок і більш авторитарний вплив. Матері схильні інфантилізувати своїх синів, ніж дочок. Батьки обох статей – і мати, і батько – більш авторитарні у вихованні синів, ніж дочок. Гендерне виховання в сім'ї помітно диференційовано за статтю, що створює нерівні можливості соціалізації для представників різних груп: загалом у хлопчиків більше можливостей розширювати свій досвід, досліджувати та експериментувати; їх заохочують бути активними, незалежними та перевіряти свої сили у ситуації конкуренції. У процесі навчання дівчинки гендерній поведінці сфери її діяльності обмежені, акцент робиться на правильну поведінку, постійно діє батьківський контроль: робота вдома, ближче до батьків, часта і беззаперечна допомога, створення для дівчинки більш канонізоване і передбачуване середовище, ніж те, в якому живуть хлопчики. У процесі такої гендерної соціалізації відбувається певна деформація розвитку особистості, оскільки одні сторони особи (відповідні гендерним стереотипам) заохочуються та посилюються, а інші (всупереч таким стереотипам), навпаки, забороняються та затримуються. у розвиток. Починаючи з раннього дитинства дівчатка та хлопчики змушені діяти за певним сценарієм, який пов'язаний не лише з розвитком відповідних жіночих чи чоловічих якостей, а й із життєвим вибором. На їхню думку, чоловіки та жінки обирають форми життєвого шляху, що відповідають гендерним стереотипам, а не особистісному потенціалу, покликанню тощо.

Отже, сім'я як фактор формування гендерної соціалізації особистості постійно перебуває у стані внутрішньої динаміки і в різних соціальних ситуаціях завжди має певну новизну та актуальність. Без широкого та постійного вивчення сім'ї як фактора формування статевої соціалізації особистості неможлива розробка методів гендерного підходу до виховання дівчаток та хлопчиків, до формування ставлення до андрогінного типу. індивідуальної поведінки як найбільш ефективної та функціональної в сучасних умовах [9, с. 45].

У контексті дослідження ми трактуємо гендерну освіту як цілеспрямований, чітко організований та контрольований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих та жіночих ролей, поведінки, діяльності та психологічних особливостей особистості, які пропонує суспільство своїм громадянам. залежно від їхньої біологічної статі. Дослідники піднятої проблеми зазначали, що з організації гендерного освіти важливо усвідомлювати анатомо-біологічні особливості, які є лише передумовами і потенційними психічними відмінностями між хлопчиками і дівчатками. Ці психічні відмінності формуються під впливом соціальних чинників – соціального середовища та виховання. В результаті ми маємо можливість розглядати виховання дівчаток і хлопчиків не як вихідну особливість від народження, а як явище, що склалося внаслідок складної взаємодії природних задатків та відповідної соціалізації, а також з урахуванням особливостей виховання. індивідуальні особливості кожної конкретної дитини. Сучасна ситуація вимагає від дівчини прояву як традиційно жіночих якостей (м'якості, жіночності, дбайливого ставлення до оточуючих), а й цілеспрямованості, ініціативності, вміння відстоювати свої інтереси і досягати результатів. Хлопчикам не можна вчити лише традиційно чоловічим якостям, адже реальність вимагатиме від них терпимості, чуйності, вміння прийти на допомогу нужденним. Глобальними завданнями гендерної освіти на сучасному етапі є: формування сучасного, правильного та толерантного розуміння ролі чоловіка та ролі жінки у суспільстві та моделей поведінки певної статі; прищеплення культури гендерних відносин тощо. А конкретизація завдань, які мають вирішувати педагоги дошкільної освіти у процесі гендерного виховання дошкільнят, визначається так:

«1. Виховувати в дітей віком стійкий інтерес і позитивне ставлення себе як до об'єкта пізнання, до сім'ї та близьким людям, прагнення бути приємним партнером у спілкуванні з ними; поглибити знання про розподіл всіх людей на чоловіків і жінок, про зміст понять «хлопчик» та «дівчинка», сприятиме гендерній ідентифікації. 2. Формувати у дітей здорове ставлення до

гендерних відмінностей та народження дитини; навчити правильно та грамотно реагувати на прояви статевого розвитку у дітей різної статі. 3. Підтримувати фізичне та психічне здоров'я дітей, радісне світогляд та оптимістичне ставлення до навколишнього світу. 4. Розвивати розуміння себе та інших людей як фізичних та соціальних особистостей – зі своїми недоліками, типовими та індивідуальними особливостями. 5. Створити умови для набуття досвіду взаємин із зовнішнім світом взагалі та світом людей зокрема. 6. Стимулювати самостійність, здатність робити цільовий вибір, віддавати комусь перевагу; розвивати емпатію як якість особистості – здатність відчувати і розпізнавати стан і настрої людей, поводитися відповідно до них, керувати своїми емоціями та поведінкою. 7. Поповніть свої знання про свою сім'ю, род, сімейні реліквії, традиції» [22, с. 19].

Підсумовуючи все вищесказане, можна констатувати таке: для того, щоб гендерний підхід у вихованні дітей став реальністю в українському освітньому середовищі, необхідно створити як мінімум кілька умов: а) серйозну теоретичну та методологічну базу, яку можуть підготувати викладачі-дослідники; б) відповідну нормативну базу у документах органів управління соціальною освітою; в) формування у вчителів розуміння необхідності гендерного підходу та напрямки його реалізації; г) змістовна та методична психолого-педагогічна підготовка учасників гендерної освіти до реалізації гендерного підходу [6]. Отже, сьогодні модель гендерної освіти дітей старшого дошкільного віку є системною освітою, яка в результаті забезпечує гендерне виховання дитини. Цей процес відбувається протягом усіх років навчання дитини і може реалізуватися лише в умовах систематичної науково-організованої виховної роботи з дітьми та батьками, проведення різних форм роботи з дітьми. як загальна, і гендерна культура. Успішний хід такої виховної роботи реалізується створення організаційно-педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

Проаналізовані теоретичні підходи дозволяють зробити висновок, що гендерна ідентичність є багатокомпонентним конструктом, що поєднує особисті якості та переживання у їх зв'язку із зовнішньою поведінкою та поточними соціокультурними умовами, і запропонувати модель гендерної ідентичності. Насамперед у гендерній ідентичності можна виділити структурні та динамічні компоненти, що існують у просторі соціокультурних факторів і мають певну кореляцію з біологічними характеристиками. Структурний компонент включає такі компоненти: базовий, рольовий, особистісний. Базовий компонент формується на основі біологічних та соціокультурних факторів як процес співвіднесення себе з певними, насамперед чоловічими та жіночими характеристиками, представленими в даній культурі. Рольовий компонент формується та реалізується у просторі соціокультурних практик гендерної репрезентації. Особистісний компонент передбачає співвіднесення власних гендерних уявлень із соціокультурними особливостями соціальної взаємодії. Динамічний компонент є системою когнітивних, емоційних і спонукальних компонентів і реалізується на поведінковому рівні та системі «Я-концепція». До проявів поведінкового рівня належать психосексуальна та рольова взаємодія особистості. Характерно цього рівня те, що людина є суб'єктом реалізації загальнокультурних і соціально-рольових практик, звісно, при опосередковому впливі певних індивідуально-психологічних особливостей. Рівень «Я-концепції» є процесом постійного конструювання гендерного «Я», результатом якого може бути, з одного боку, саморепрезентація, тобто уявлення себе як у системі зовнішніх соціальних взаємодій і у внутрішньому плані самосвідомості, а також самовідносини, що

залежить від великої кількості факторів – від біологічної складової до системно-рольових факторів. Самовідношення, у свою чергу, може бути врівноваженим, коли людина усвідомлює свої гендерні особливості, та неуврівноваженим, що проявляється у гендерній дисфорії.

Аналіз результатів дослідження гендерної ідентичності методом незакінчених пропозицій показав, що гендерний компонент самооцінки особистості як жінок, так і чоловіків наповнений особистісними особливостями, стереотипними уявленнями про чоловічі та жіночі засади, норми сексуальної поведінки (переважно у взаємодії з протилежною статтю, розподіл на експресивну функцію) і інструментальну функцію (чоловіча)), і здебільшого відбивають особистісний, міжособистісний рівень. Більшість результатів відображають сучасні гендерні норми та стереотипи у соціальній, професійній, сімейній, сексуальній сферах, а також сприйняття зовнішніх та внутрішніх гендерних особливостей особистості. Результати дослідження підтверджують наявність гендерно-рольової диференціації: крім однакових відповідей (наприклад, що стосуються сім'ї, дітей, догляду за близькими), чоловіки більшою мірою, ніж жінки, ідентифікують себе (як і чоловіки) з успіхом, матеріальне становище, заробіток та цілі. І жінки набагато більше, ніж чоловіки, ідентифікують себе із почуттями (любов'ю, ніжністю), ставленням (повагою) до неї інших людей, її цінністю як жінки (передусім), людини та особистості. Так, гендерна ідентичність жінок має швидше реляційний тип, а гендерна ідентичність чоловіків – інструментальний тип і менш емоційно і комунікативно забарвлена.

Гендерна ідентичність дорослої людини є складним конструктом, що включає: усвідомлення своєї статі, гендерну ідентичність, а також «сексуальну орієнтацію» і гендерні стереотипи. За результатами нашого дослідження виявлено, що більшість юнаків та дівчат під впливом трансформаційних процесів у суспільстві воліють позбавлятися стереотипних уявлень про роль та функції чоловіка та жінки.

Випробувані з високими балами за шкалою мужності/жіночності мають проблеми у спілкуванні з іншими людьми та досягненні власних цілей. Традиційна модель особистості чоловіка та жінки дещо обмежує можливості самореалізації у всіх сферах життя. Поєднання чоловічих та жіночих моделей поведінки, поглядів, ідей, цінностей розширює можливості, особливо для студентів-психологів, чия професійна компетентність залежить від уміння бути гнучкими, лояльними та вміти слухати та розуміти інших. Андроґінна модель особистості дозволяє підкреслити унікальність кожної людини, яка полягає не в відмінностях між чоловіком і жінкою, а в унікальності, цілісності та здатності переплітати як ті, так і інші риси. Результати дослідження дозволяють констатувати, що хлопчики та дівчата андроґінного типу мають багатший репертуар гендерної поведінки, ніж носії традиційних стереотипів чи представники недиференційованого типу. Андроґінність сприяє широкому використанню існуючого репертуару в залежності від вимог ситуацій інструментальності (традиційно чоловічі моделі) або виразності (традиційно жіночі моделі). Юнаки та дівчата андроґінного типу оцінюють своє професійне майбутнє як ефективне, успішне, задоволені характером професійних відносин, відчувають гармонію у міжособистісних відносинах, вважають свою діяльність основною складовою успіху у житті. Їх характерне поєднання чоловічих і жіночих рис у цілісну систему гендерної ідентичності. Гнучкість гендерної ідентичності призводить до адаптивності поведінки. Адже широке використання репертуару чоловічих та жіночих моделей в залежності від ситуації сприяє формуванню стресостійкості та допомагає у досягненні успіху в різних сферах життя.

29	http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32791/1/O_Melnychenko_S_Bykovska_TPRNOUF_64_PL.pdf	6 джерел	0.24%
30	http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19934	4 джерела	0.34%
32	https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/diss_marchenko_o.yu.pdf	19 джерел	0.33%
33	https://nenc.gov.ua/education/wp-content/uploads/2022/10/dis_Biluk.pdf		0.31%
34	https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/issue/download/33/PDF%20Vol%206%20No%201%202833%29%20	3 джерела	0.31%
35	https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/download/3217/3656	2 джерела	0.3%
36	https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/26586/attachments/3994	6 джерел	0.29%
37	https://studfile.net/preview/5601998/page:3	5 джерел	0.14%
38	http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15296/1/PROBLEMA_PROFESIINOI_DEFORMATsII.pdf		0.28%
39	https://nm2.univd.edu.ua/download/149918		0.21%
40	http://docplayer.net/41846929-Genderni-stereotipi-ta-problemi-liderstva.html	5 джерел	0.26%
41	http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/magistr-visnuk/mag_visn_17_25.pdf		0.18%
43	http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2019/02/Gender-Psychology-Shchotka.pdf	2 джерела	0.24%
44	http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal8.pdf	37 джерел	0.24%
46	http://www.geum.ru/next/art-121.leaf-4.php	5 джерел	0.23%
47	http://lib.iitta.gov.ua/165934/1/Dis_Tkalych.pdf	3 джерела	0.23%
48	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B...		0.07%
50	http://socio.125mb.com/sotsialnaya-vlast-liderstvo-kak-factoryi-19482.html	2 джерела	0.14%
51	https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-genderna-psihologiya-u-navchanni-i-vihovanni-35917.html	3 джерела	0.2%
52	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7475/Panchuk-N.-Henderna-psykholohiia.pdf?isAllowed	24 джерела	0.2%
54	https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/28470/69-70.pdf?isAllowed=y&sequence=2		0.09%
55	http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3478/1/%d0%a2d1%83d1%80%d0%ba%d0%be%d1%82%20d0	4 джерела	0.18%

56	https://vstup.puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/dzv-pz-a-m.pdf	23 джерела	0.18%
58	https://alyona-psicholog.jimdofree.com/%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%81%D0...		0.17%
59	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/academicdepartment/kafedra-pidpryemnyctva-i-prava/zvitnaupapip2023.pdf	28 джерел	0.17%
60	https://vseovita.ua/library/sila-i-krasa-mae-rivni-prava-genderne-vihovanna-doskilnikiv-292265.html	2 джерела	0.06%
61	http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19166/1/%d0%97%d0%bb%d0%b0%d1%82%d0%be%d0%bf%d0%be	2 джерела	0.17%
63	http://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/46/cd/46cd280f-29a4-4238-9f0f-c3439e980c59/zbirnik_materialiv_konferent	4 джерела	0.15%
64	https://naurok.com.ua/prezentaciya-genderna-riznomanitnist-199733.html	2 джерела	0.15%
65	https://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/62.pdf		0.15%
66	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%87%D1%83%D0%BA-%D0%9...		0.15%
67	http://www.enpui.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/41912/Haidarzhy_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1	37 джерел	0.15%
68	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12692/Ryumina%20Yana_fpis_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.15%
69	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20186/Kopytko_Psykholohichni_osoblyvosti_vplyvu_hendernoj_identy...		0.14%
70	http://www.social-science.com.ua/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D	4 джерела	0.08%
71	https://pl.uu.edu.ua/kafedra_socialjnoi_roboti-2/naukova_robota	24 джерела	0.14%
72	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/78cae210-fbf1-4177-ad3a-cbc6a9f9a439/content		0.14%
73	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7626/1/%d0%9f%d0%be%d0%bf%d0%b5%d1%80%d0%b5%d1%80	2 джерела	0.14%
74	https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/20/86/2086fff1-a12e-4b42-98c6-c8f01fc6d866/materiali_xvi_vseukrayinskoyi_nauk...		0.13%
75	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1430/1/%d0%a2%d0%b5%d0%ba%d1%81%d1%82%20%d0%86%d1%80%...		0.13%
76	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/1039/1/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%94.%...		0.13%
77	https://content.e-schools.info/lanivska-school/library/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1	5 джерел	0.12%
78	http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/ilchenko_end_1.pdf		0.12%
79	http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17999	4 джерела	0.12%

80	https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/kyzyma-i.i.-genderni-pidhody-v-systemi-pislyadyplomnoi-pedagog	4 джерела	0.11%
81	https://dspace.vnmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4448/%d0%a4d1%96%d0%bb%d0%be%d1%81%d0%be%	2 джерела	0.11%
82	https://univer.kharkov.ua/docs/work/dysertatsii/artemenko-dysertatsia.pdf	8 джерел	0.11%
84	http://polpoz.ru/umot/auki-ukrayini-ministerstvo-ohoroni-zdorovya-ukrayini-sumsekij	4 джерела	0.1%
85	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/16822/%d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%...		0.1%
86	http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/346/1/Ethnos-Values-Communication.pdf		0.1%
87	https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/86/ff/86ff2fcf-74f7-46bd-a0fa-12f5509edbd8/materiali_xv_vseukrayinskoyi	2 джерела	0.1%
88	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/10657/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%	42 джерела	0.09%
89	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37122/Tendentsii%20rozvytku%20doshkilnoi%20ta%20pochatkovoi%2...		0.09%
90	https://nmetau.edu.ua/file/mol-vchen-2019-na_sayt.pdf		0.09%
91	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32413/1/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B9	40 джерел	0.09%
92	http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/dusertaciya_pavlenko.pdf	2 джерела	0.09%
93	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35019/1/051_Petrenko%20Oleksandr%20Mykolaiovych.pdf	30 джерел	0.08%
94	https://vseosvita.ua/library/diplomna-robota-na-temu-sucasni-pidhodi-sodo-formuvanna-zdorovogo-sposobu-zitta-u-	26 джерел	0.08%
95	http://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1847/%d0%94%d0%be%d1%86.%d0%97%d0%b0%d0%b9%...	3 джерела	0.08%
96	http://kursak.net/analiz-pributkovosti-pokaznikiv-rentabelnosti-ta-sposobi-%d1%97x-pidvishhennya-v-agrarnomu-pid	12 джерел	0.08%
97	http://historic.pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/2015_%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4_%D0%BA%D0%BE%D0%B...		0.08%
98	http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba(%d0%b2%d0%b8%d0%bf.3).pdf		0.08%
99	https://law.duan.edu.ua/images/PDF/Full_issues/Issues/1_2_2021.pdf	2 джерела	0.08%
100	https://science.uipa.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dissertation-1.pdf	3 джерела	0.08%
101	http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/8083/1/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%...		0.08%
102	http://diplomba.ru/work/103225	2 джерела	0.07%

103	http://vmurol.com.ua/upload/Istoriya%20i%20zdotutki_Osobisti%20zdotutki/Disertatsii/Kandidatski/I_R/Kirilenko_ar	30 джерел	0.07%
104	http://healty-nation.uzhnu.edu.ua/issue/download/11601/5885	3 джерела	0.06%
105	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89869/1/Mytko_bak_rob.pdf		0.06%
106	http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4090/1/%d0%a0%d0%9e%d0%91%d0%9e%d0%a2%d0%90%20	9 джерел	0.06%
107	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/10669/1/%D0%9C%D1%8F%D0%B3%D0%BA%D0%B0_%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%		0.06%
108	https://diplomba.ru/work/11035	16 джерел	0.06%
109	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24503	2 джерела	0.06%
110	http://eprints.cdu.edu.ua/1089/1/121-70-74.pdf		0.06%
111	https://vdocuments.mx/oe-1599226351-oe.html	27 джерел	0.06%
112	https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/18.pdf		0.06%
113	http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/0564/213/1/dis.pdf		0.06%
114	https://nangu.edu.ua/uploads/files/documenty/Naukova%20diyalnist/naukovu%20forumy/2019/6%20%20%20%20%2025.04...		0.06%
115	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Novini/Actualni%20problemi_konferentsiya/2020/XX/inkluzija20_1.pdf		0.06%
116	http://lib.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A4%D1%96%D0...		0.06%
117	https://old.duan.edu.ua/images/staff/departments/pedagogy_and_psychology/Conferences/conf_Psychology_2018.pdf	2 джерела	0.06%
118	https://duan.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/3birnyk-2024-psykholohy_.pdf		0.06%
119	https://uadoc.zavantag.com/text/4551/index-1.html	2 джерела	0.06%
120	https://present5.com/tema-2-psixologiya-upravlinsko%D1%97-diyalnosti-liderstvo-v-organizaci%D1%97		0.06%
121	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1481/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%BE%20	10 джерел	0.06%

Джерела з Бібліотеки

129

3	Студентська робота	ID файлу: 1016155070	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	112 джерел	1.42%
6	Студентська робота	ID файлу: 1016147629	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.67%

8	Студентська робота	ID файлу: 1016149647	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.61%
10	Студентська робота	ID файлу: 1015920992	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.6%
13	Студентська робота	ID файлу: 1015877982	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.57%
18	Студентська робота	ID файлу: 1016042488	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.46%
24	Студентська робота	ID файлу: 1015925507	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.37%
27	Студентська робота	ID файлу: 1015956871	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.35%
31	Студентська робота	ID файлу: 1012062043	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.34%
42	Студентська робота	ID файлу: 1010765507	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.24%
45	Студентська робота	ID файлу: 1014940956	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.24%
49	Студентська робота	ID файлу: 1010743068	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.21%
53	Студентська робота	ID файлу: 1013676950	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.09%
57	Студентська робота	ID файлу: 1011022784	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.18%
62	Студентська робота	ID файлу: 1016041837	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.16%

Цитати

Цитати

14

1 «позитивна та негативна ідентичність»

2 "Ідентичність, безумовно, є ключовим елементом суб'єктивної реальності"

3 "Ідентичність - явище, що виникає з діалектичних відносин між особистістю та суспільством"

4 "Гендер є не тільки власністю інститутів, а й невід'ємною частиною нашої індивідуальної ідентичності"

5 «мужність — це жорсткіша рольова конструкція в порівнянні з жіночністю»

6 «Пошук причин гендерної диспропорції у лідерстві, відмінностей (або доказів їх відсутності) між лідерами - чоловіками та жінками - ведеться за п'ятьма напрямками. До першого належать традиційні теоретичні підходи, що склалися в психології: когнітивізм, біхевіоризм, фрейдизм. Друга область пов'язана із загальними відмінностями між чоловіками та жінками. Третій напрямок складається з класичних концепцій лідерства, які включають у свій арсенал гендерний чинник. Четвертий напрямок включає гендерні теорії самого лідерства. І, нарешті, п'ятий напрямок складається з робіт, які не мають чіткої теоретичної основи, і вбачають причини гендерного дисбалансу у лідерстві у сексуальній дискримінації»

7 «Розглядаючи проблеми якості життя населення, вчені виявляють необхідність того, щоб жінки були активними учасниками трудового та суспільного життя. Свій вибір життєвого шляху жінка робить відповідно до своїх особистих якостей, уподобань, уподобань і життєвих обставин, але можливість такого вибору багато в чому залежить від економічної, правової та моральної підтримки, що надається їй державою та суспільством. У жінки більше шансів зайняти керівні позиції у стабільному суспільстві, але наше, на жаль, ще далеке від стабільності. І тому жінка опиняється у парадоксальній 21 ситуації: ведучи сім'ю, виховуючи дітей, вона змушена заробляти гроші. Все це досить складно поєднати»

8 «Психологічні дослідження показали, що стать не впливає на рівень інтелектуального розвитку, темперамент та здібності особистості. Однак 22 стереотипи, що визначають жінок як менш інтелектуально розвинених та нездатних до управлінської діяльності, як і раніше, впливають на їх професійний статус. Цим пояснюється їхня нечисленність на виборних та управлінських посадах. Що стосується окремих рис характеру, то їх формування пов'язане не з належністю до тієї чи іншої статі як такої, а з засвоєнням певного типу гендерно-рольової ідентифікації - мужньої, жіночної чи андрогінної. Зазвичай, жінки переймають жіночий тип поведінки, а чоловіки - чоловічий. У нашій культурі мужність асоціюється з активністю, силою, впевненістю, домінуванням та агресивністю. Жіночість асоціюється з м'якістю, слабкістю, пасивністю, залежністю та підпорядкуванням. Порівняно з чоловіками для жінок характерні більш виражений консерватизм та терплячість. У жінок більш виражена емоційна чутливість та потреба в емоційній близькості. Андрогінність розглядається як оптимальне поєднання жіночих та чоловічих рис. Згідно з гендерними стереотипами, андрогінність є скоріше відхиленням від загального правила, ніж соціально детермінованою освітою. У той же час андрогінність за своїми психологічними характеристиками оптимальна і найбільш ефективна для управлінської діяльності»

9 «мами синок»

10 "То це правда - ти стала мамою?"

11 «Будь тихіше, будь скромнішим - ти ж дівчинка»

12 «У добрій сім'ї, де мати і батько живуть у ладу, де чуїне ставлення до слова, до думок, почуттів, до погляду, до панує ледь помітний відтінок настрою, у відносинах добро і гармонія. взаємна 34 допомога та підтримка, духовне єднання і щедрість, довіра та взаємоповага батьків, усе, на чому перед дитиною розкривається її віра в людську красу, її душевний спокій, врівноваженість, її непримиренність до всього аморального та антисоціального. Якщо ця віра буде зруйнована, у душу дитини увірветься трагедія та горе. Немає нічого небезпечнішого для сім'ї, ніж дитина, яка страждає, нещасна - на руїнах своєї віри»

13 «Як ви думаєте, в якому віці найкраще починати ґендерну освіту дітей?»

14 «1. Виховувати в дітей віком стійкий інтерес і позитивне ставлення себе як до об'єкта пізнання, до сім'ї та близьким людям, прагнення бути приємним партнером у спілкуванні з ними; поглибити знання про розподіл всіх людей на чоловіків і жінок, про зміст понять «хлопчик» та «дівчинка», сприятиме ґендерній ідентифікації. 2. Формувати у дітей здорове ставлення до 50 ґендерних відмінностей та народження дитини; навчити правильно та грамотно реагувати на прояви статевого розвитку у дітей різної статі. 3. Підтримувати фізичне та психічне здоров'я дітей, радісне світогляд та оптимістичне ставлення до навколишнього світу. 4. Розвивати розуміння себе та інших людей як фізичних та соціальних особистостей – зі своїми недоліками, типовими та індивідуальними особливостями. 5. Створити умови для набуття досвіду взаємин із зовнішнім світом взагалі та світом людей зокрема. 6. Стимулювати самостійність, здатність робити цільовий вибір, віддавати комусь перевагу; розвивати емпатію як якість особистості – здатність відчувати і розпізнавати стан і настрої людей, поводитися відповідно до них, керувати своїми емоціями та поведінкою. 7. Поповніть свої знання про свою сім'ю, род, сімейні реліквії, традиції»

Вилучення

Вилучення

1

https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/2018/2_2018_Zb_molodih_vchenih_HIST.pdf

0.05%